

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Mladiství jako speciální skupina v trestním právu z pohledu
kurátora pro mládež**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Vypracovala:
Lucie Kratochvílová, DiS.

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Mladiství jako speciální skupina v trestním právu v pohledu kurátora pro mládež“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně 12. 4. 2010

.....
Lucie Kratochvílová, DiS.

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Miroslavě Kejdové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce

Také bych ráda poděkovala kolegyni Šárce Štěrbové z odboru sociálních věcí Městského úřadu Ivančice a kolegyni Pavle Hodovské, DiS., z oddělení sociální prevence za morální podporu, pomoc a cenné informace.

Lucie Kratochvílová, DiS.

Obsah

Úvod	2
Vymezení pojmů	4
1. Mladiství a jejich specifika	6
2. Kurátor pro mládež	11
2.1. Orgány sociálně právní ochrany dětí	11
2.2. Kurátor pro mládež	13
3. Systém práce s mládeží	17
3.1. Systém včasné intervence	19
3.2. Opatření ukládaná mladistvým	20
3.3. Institucionální péče	21
4. Prevence	24
4.1. Přednášky kurátorů pro mládež	25
4.2. Sociální služby a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	26
4.3. Školy, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, střediska výchovné péče	27
4.4. Neziskové organizace	29
4.5. Probační a mediační služba	29
4.6. Policie ČR	30
5. Kasuistika	31
5.1. Popis případů	31
5.2. Shrnutí a vyhodnocení případů	42
Závěr	43
Resumé	45
Anotace, klíčová slova	46
Seznam použité literatury a zdrojů	47
Seznam příloh	50

Úvod

Rodina tvoří základ státu, proto by mělo jít o pouto stabilní, kde vládne láska a tolerance. Pevná a soudržná rodina se pomalu ale jistě stává v 21. století ohroženým druhem. V České republice se rozpadá každé druhé manželství a již po 5 letech nastává manželská krize. Dnešní uspěchaná doba nepřeje vztahům. Lidé častěji mění své partnery, děti žijí v neúplných rodinách nebo v rodinách, kde druhý rodič není jejich biologickým rodičem.

Rodiče by měli jít svým dětem příkladem. V rodině se člověk učí nejen základům sociálních a morálních hodnot, např. pomáhat starším, nemocným, chránit bezbranné; rodiče svou výchovou učí děti i slušnému chování a vztahu k ostatním lidem, k věcem a zvířatům. Bohužel v dnešní době rodiče často na své ratolesti nemají čas, buď pracují, nebo tráví své volno s novým partnerem. Děti tak zůstávají často bez dozoru, sedí doma u počítače a hrají hry (v lepším případě nevinné hry, kde hospodaří s farmou nebo zakládají strategie k válce; v horším případě probodávají soky mečem, střílí po nepřátelích samopalem a všude okolo stříká krev), nudí se, neví, co s volným časem, a proto vyvádějí různé lumpárny.

V posledních letech se čím dál častěji objevuje u nezletilých agresivní jednání, které se neustále stupňuje. Šikanují nejen své vrstevníky, ale i mladší spolužáky, a dokonce i učitele. Na webových stránkách učitele zesměšňují, pomlouvají, ukazují videa nahraná z mobilu během výuky. Škola je instituce, která má děti nejen vzdělávat, ale i vychovávat. Není však všemocná. Hlavní úlohu ve výchově dětí má mít rodina, a tam, kde nefunguje rodina, tam i škola na výchovu dětí může být bezmocná.

Stále častěji se u mládeže vyskytují sociálně patologické jednání a poruchy chování – zneužívají návykové látky, opíjejí se, experimentují s drogami, prostituují se, hrají na hracích automatech, utíkají z domova i ze školy, vstupují do sekt, rasistických a extremistických skupin... atd.

Kromě agresivního jednání a poruch chování u mladistvých stoupá páchání trestné činnosti. Kradou motorová vozidla, vykrádají krámky a kiosky, „zdobí“ objekty graffity, v partách se potulují ulicemi. Brutalita jejich chování narůstá, veřejnost již několik let volá po snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Zatím bezúspěšně.

Lidé jsou rozděleni na dva tábory. Jedna část horlí pro snížení věkové hranice. Argumentuje tím, že dnešní mládež je vyspělejší než v letech dřívějších, a že zneužívají svého věku, pro který jim nemohou být uděleny za provinění přísnější tresty. Druhá část populace je s věkovou hranicí spokojena a na situaci by nic neměnila.

Nelze však popřít fakt, že jednání mladistvých při páchání trestné činnosti se stává brutálnější.

Ve své bakalářské práci se zabývám mladistvými, kteří se dostanou pod „ochranná křídla“ kurátorů orgánu sociálně právní ochrany dětí. Ráda bych zmapovala, o jakou skupinu mladistvých se jedná, v jaké rodině vyrůstají, jaký mají vztah ke škole. Snažím se popsat činnost orgánů sociálně právní ochrany dětí a kurátorů pro mládež.

Ráda bych osvětlila systém práce s mládeží, jakým způsobem se u nás s mládeží pracuje. Důležitým bodem jsou i možnosti preventivního působení na mladistvé, které poskytují nejen orgány sociálně právní ochrany dětí, ale i pracovníci sociálních služeb a sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, školy, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, střediska výchovné péče, neziskové organizace, probační a mediační služba a policisté.

Práce je doplněna případovými studii tří případů kurátorky pro mládež, kde je popsána situace mladistvého v rodině a postup odborné pomoci a spolupráce mladistvého s kurátorkou.

Vymezení pojmů

Blaho dítěte – je širším a nadřazeným pojmem pojmu zájem dítěte. Veškerá činnost, která se týká dětí, musí být v zájmu dítěte a státy musí zajistit takovou péči a ochranu, která by byla v souladu s blahem dítěte. Zájmy rodičů se nemusí slučovat se zájmy dítěte, prvořadý je však zájem dítěte.¹

Dítě – dle Úmluvy o právech dítěte se za dítě považuje osoba mladší osmnácti let. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb., v platném znění) za dítě považuje nezletilou osobu.

Ve své bakalářské práci se však budu řídit zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže), kde se **dítětem** rozumí osoba, která spáchala provinění a nedovršila 15. rok věku. **Mladistvým** je ten, kdo v době spáchání provinění již dovršil 15 let, ale nepřekročil 18. rok věku. **Mládeží** se rozumí děti a mladiství.

Běžně se lze setkat i s pojmem **věk blízký věku mladistvých (nebo také mladí dospělí)**. Obecně se toleruje věk cca do 21 let.

Kurátor pro mládež – sociální pracovník, který poskytuje pomoc obtížně vychovatelné mládeži a jejich rodinám a pracuje s mladistvými, kteří se dopustili trestné činnosti.²

Ohrožené dítě – ohrožené okolím nebo ohrožuje sebe samo; nejsou dostatečně nebo vůbec naplňovány jeho potřeby, tj. týrané, zanedbávané, zneužívané dítě, dítě cizince, které je bez doprovodu dospělého, dítě predelikvetní a delikventní, vyžadující zvýšenou pozornost a dítě v situaci mimo svou rodinu.³

Poruchy chování – jedná se o překračování hranic sociálních norem, které mohou ohrožovat zdraví a život mládeže (př. šikana, sebepoškozování), mohou poškodit druhé nebo přímo osoby, která se jí dopouští (př. lhaní, projevy sexuality na veřejnosti ...)⁴

¹ Úmluva o právech dítěte

² Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s.

³ Hodnocení systému péče o ohrožené děti -

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf - staženo dne 10. 2. 2010

⁴ Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s.

Prevence – jedná se o opatření, která by měla předcházet sociálnímu selhávání, především takovému selhávání, které ohrožuje základní společenské hodnoty – např. rasismus, kriminalita.

Prevenzi je možno rozdělit na tři typy:

1. primární – zaměřená na celou populaci – specifická prevence nebo na určitou skupinu – nspecifická prevence
2. sekundární – zaměřená na skupinu, u které se objevuje vyšší riziko výskytu sociálního selhání nebo už se sociální selhání vyskytlo, ale není možné zjistit v jaké míře
3. terciární – došlo již k sociálnímu selhání, recidiva⁵

Sanace rodiny – znamená uzdravení či napravení; zahrnuje postupy, které podporují fungování rodiny s cílem obnovit nebo zachovat její funkce. Výchovně-vzdělávací, aktivizační a sociálně terapeutické aktivity by měly snížit rizikost selhávání rodin a závislost na dlouhodobé pomoci a posílit rodičovské chování.⁶

Sociální exkluze, vyloučení – nedostatečná účast či ztráta možnosti podílet se na životě ve společnosti, může dojít k izolaci; život bez práce, přiměřeného příjmu a bydlení, život v bídě...atd.⁷

⁵ Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s.

⁶ Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou

⁷ Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s.

1. Mladiství a jejich specifika

Nejdůležitější stavební jednotkou státu je rodina. V rodině se člověk učí základním hygienickým návykům, pravidlům slušného chování, morálním a sociálním hodnotám, bez kterých by se plně nezačlenil do společnosti. Rodina dítěti dává pocit jistoty, bezpečí, zázemí, lásku, uspokojuje potřebu sounáležitosti – někam patřit. Rodiče svým potomkům předávají tradice děděné z generace na generaci, předávají jim určitý životní styl, utvářejí jejich lidské hodnoty, ukazují správné, ale i špatné vzorce chování.

Rodina ve výchově hraje důležitou roli - a dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, má rozhodující úlohu a rodiče by svým chováním měli být pro děti příkladem či vzorem.

Rodina může přestat plnit nebo dostatečně neplní základní funkce a požadavky společnosti:

1. Rodiče se nemohou o děti starat – rodiče mají o dítě zájem, ale nacházejí se v nepříznivých podmínkách – nemoc, invalidita, bída, válka, hlad ...
2. Rodiče se nechťejí starat – nezajímají se o dítě, prioritou jsou pro rodiče jiné hodnoty
3. Rodiče se nedovedou nebo neumějí o dítě starat – nejsou schopni zabezpečit podmínky pro přiměřený vývoj a základní potřeby – př. z důvodu nezralosti, rozvádějící se manželé

Bohužel jsou i rodiče, kteří se na svých dětech dopouští násilí, týrají je a zneužívají. Opačným případem jsou rodiny, které se o děti nadměrně starají a rozmazlují je. Takovéto děti mívají problémy s respektováním druhých lidí a nejsou připraveny na samostatný život.⁸

Rodiče na své děti často nemají čas, neví, jak jejich ratolesti volný čas tráví, s kým se stýkají, kde se potulují během dne. Ve městech na ně čeká spousta lákadel ve formě heren a hracích automatů, barů, diskoték, objektů vhodných k posprejování a kiosků a krámků k lehkému vykradení. Stát mimo partu znamená být srabem, maminčiným mazánkem. Dítě se může přidat k závadové partě nebo pevně stát na svých zásadách a říci „ne“; může se však stát obětí šikany jako někdo, kdo se od ostatních vyděluje. Obstat v takto těžké volbě není lehké. Nikdo z nás se necítí dobře, když s ním nikdo nekamarádí. A tudy vede cesta, jak podlehnout pokušení k závadovému jednání.

⁸ Dunovský, J.: Sociální pediatrie Vybrané kapitoly. Praha: Grada Publishing, 1999, 284 s.

Vrstevnícké party mají u dětí, které mají malou podporu v rodině, silnější vliv než u dětí z dobrého rodinného prostředí. U nás nejtypičtějším druhem delikventních skupin jsou party trávící čas po klubech, diskotékách a hernách. Po vyčerpání finančních zdrojů začnou krást, krádeže se pak často stávají plánované a organizované. Delikventní skupiny u nás vznikají převážně z okruhu lidí, kteří už mezi sebou navázali kontakt v nějaké konkrétní instituci.⁹

Častým důvodem ke kriminalitě bývá nuda. Jak říká rakouský spisovatel Walther von der Vogelweide – „Zahálkou se lidé učí špatnému jednání.“¹⁰

Dospívající vyznávají jiné hodnoty než dospělí, oceňují mít značkové oblečení, nejnovější technické vymoženosti, co nejvyšší „skóre“ u opačného pohlaví.

Další možností je trávení veškerého času u počítačů a notebooků, kdy děti jsou fascinovány světem, který poskytuje virtuální realita. Hráč je schovaný za nepřemožitelného hrdinu majícího několik životů, v jednom kole je zabit a v dalším bojuje s nově nabitým životem. A skutečná realita? Člověk má přece jeden život, a když mu na něj někdo sáhne, tak znovu neožije.

Nezletilí a mladiství se dopouští trestné činnosti a tato činnost se stává brutálnější. Televizní stanice divákům ukazují případy mládeže, která přepadává staré občany, pod pohrůzkami se dožadují peněz. Nemají zábrany někomu fyzicky ublížit, zbit ho, případně mu sáhnout na život. Společnost se dožaduje tvrdších trestů proti delikventům. Poklidné stojaté vody rozvířila v roce 2009 diskuze o snížení trestní odpovědnosti z 15 let na 14 v novém trestním zákoníku. Než však nabyl trestní zákoník účinnosti (od 1. 1. 2010), byl novelizován a trestní odpovědnost se vrátila zpět na 15 let. Experti se obávali zneužívání 14letých dětí pedofily a předčasného nástupu sexuální aktivity mládeže. Děti si uvědomují, že do dovršení 15. roku věku nejsou trestně odpovědné a pokud do 15. roku něco spáchají, tak se jim v podstatě „nic moc“ nestane.

Trestná činnost dětí a mladistvých se od trestné činnosti páchané dospělými výrazně liší. Je to dáno například specifickými somatickými znaky mládeže – vyšší obratnost a mrštnost, nižší váha, menší vzrůst apod.

⁹ Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003, 344 s.

¹⁰ <http://the.cz/citaty/index.php?page=citaty&kategorie=40&PHPSESSID=e000a37fbd169f24af44528b9e2535ce>
staženo dne 14. 3. 2010

Mládež vyznává jiný hodnotový systém, který se odráží i při výběru předmětu útoku. Trestnou činnost páchají ve skupině nebo se spolupachateli pod vlivem momentální situace (impulsem často bývá alkohol a jiné návykové látky), kradou věci, které v danou chvíli potřebují nebo se jim prostě líbí (např. elektronika, alkohol, cigarety, oblečení atd...). Mladí pachatelé neumí plánovat, příprava k trestné činnosti není dokonalá, jsou však neúměrně tvrdí, předměty ničí a devastují. Získané předměty si dělí ve skupině, finance jsou utráceny společně. Mezi pachateli panuje hierarchie a dělba podle toho, kdo měl na dané akci jaký podíl.

Dle informací Ministerstva vnitra (dále jen MV) na základě výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen IKSP) pochází mladí delikventi především z rodin, které jsou sociálně a kulturně dezintegrované, rozvrácené a mají již kriminální zkušenosti. Delikventní mládež je agresivnější, odolná vůči stresu, s nižší mírou zodpovědnosti, ovladatelnosti a sebekritiky. Speciální kriminální skupinou jsou pak mladí propuštění z ústavních zařízení, děti na útěku od rodičů a z výchovných ústavů.

Po roce 1989 došlo k nárůstu trestné činnosti dětí a mládeže. V rámci násilné kriminality se mladiství dopouštějí nejvíce loupeží a úmyslného ublížení na zdraví, dále následuje vydírání – v podstatě šikana, pozoruhodné je, že děti se jí dopouštějí více než mladiství. To je dáno především tím, že mladiství jsou v provádění šikany dokonalejší a je těžší jim tento skutek prokázat. V oblasti násilné kriminality převažují loupeže. Nejčastěji se mládež dopouští majetkové trestné činnosti, krádeže prosté převažují před krádežemi vloupáním. Na prvních místech pomyslného žebříčku stojí krádeže motorových vozidel, krádeže vloupáním do ostatních objektů (sklepy, pudy, garáže, kočárkárny ... atd.), krádeže vloupáním do obchodů, restaurací a kiosků, vloupání do chat ... Zajímavé je, že děti častěji kradou věci z automobilů, kdežto mladiství kradou přímo motorová vozidla. Podíl dívek na trestné činnosti je zejména u kapesních krádeží a krádeží v bytech a téměř se nezúčastňují krádeží motorových vozidel a věcí z nich, krádeží jízdních kol, vražd a vloupání.¹¹

Udržet kázeň ve školách je pro pedagogy stále těžší, děti jsou agresivnější, často ke svým učitelům nemají žádný respekt a úctu. Na tento problém už několik let upozorňují média v televizi, novinách i rádiích. Aby se předvedli před svými kamarády,

¹¹ Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Rozbor situace v oblasti péče o delikventní mládež - <http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-rozbor-situace-v-oblasti-pecce-o-delikventi-mladez.aspx> - staženo 8. 12. 2009

tak na internet umisťují videa, jak kantorům sypou odpadkový koš na hlavu nebo si z nich dělají legraci a záměrně jim nechťejí vydat nějakou věc, často se jedná o mobilní telefon. V poslední době se stále častěji hovoří o kyberšikaně; učitelé se stávají předmětem šikany na sociálních sítích internetu (např. Facebook, Lidé.cz ...), jsou žáky vystavováni vulgárním, urážlivým posměškům a nadávkám. A to se týká nejen problémových žáků, ale i žáků z dobrých rodin a žáků s výborným prospěchem.

Z výzkumu IKSP vyplynulo, že se řada pedagogů setkala s hrubými urážkami studenta při vyučování i mimo něj, výhrůžkami poničení majetku, fyzického násilí, výhrůžkami zneužití známostí ... Smutné však je, že se pedagogové setkávají i s výhrůžkami rodičů.¹²

Příklad: „*Jedenkrát se stalo (asi před čtyřmi lety), že mě student slovně napadl: „dáte-li mi tu pětku na vysvědčení, pak se nedivte, když vám někdo rozbije hubu anebo něco“ ...“ (muž, 50-59 let)*“¹³

Na přelomu roku 2009/2010 jsem absolvovala odbornou praxi v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Mým úkolem bylo trávit s dětmi volný čas o víkendech a vytvářet pro ně aktivizační činnosti. Vybudovat si u dětí respekt a udržet si ho bylo do značné míry problematické. Děti nerespektovaly dospělé osoby, které za ně v zařízení zodpovídaly - tzv. tety, natož aby měly respekt k praktikantce. Často se stávalo, že si vzájemně sprostě nadávaly, někdy si uštědřily i nějakou tu ránu. Hádky o počítač byly na denním pořádku. Nerespektovaly, že i ostatní chtějí jít na pár minut na internet zahrát si hry. Překazit někomu běžící hru a vyžadovat po něm splnění nějakého úkolu někdy znamenalo zuřivé reakce dítěte vůči dospělému. Bohužel jsem se setkala i s tím, že si děti dovoľovaly na dospělé, sprostě na ně pokřikovaly. Při odtrhávání dvou malých prvňáčků při rvačce na mne jeden vyrukoval s pěstmi.

V rodině mohou vznikat různé patologické jevy. Předcházet těmto jevům je jedním z úkolů kurátora pro mládež; měl by zabránit jejich vzniku, a pokud se objeví, tak by měl zmírnit jejich dopady. Prevencí sociálně patologických jevů se nezabývají jen kurátoři, ale i policisté, vychovatelé, sociální pracovníci, zaměstnanci sociálních

¹² Večerka, K., Holas, J. a kol.: Mládež v kriminologické perspektivě. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 129 s.

¹³ Večerka, K., Holas, J. a kol.: Mládež v kriminologické perspektivě. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, cit. str. 99

služeb, pedagogové, školní psychologové, výchovní poradci, preventisté a školní metodici prevence, pracovníci Probační a mediační služby ... atd.

Kurátor pro mládež má ve své péči mládež, u které se objevují poruchy chování – záškoláctví, utíkají z domova, požívají alkohol a jiné návykové látky, experimentují s drogami, jsou závislí na hracích automatech, dopustili se přestupku, páchají trestnou činností, žijí se prostitutkami, šikanují ostatní, seskupují se v sektách ... atd.

Rizikovými oblastmi, ve kterých vznikají patologie, jsou samozřejmě kromě rodiny a školy dále: možnosti k trávení volného času (jeho využití, obsah a množství), fyzické a psychické zdraví, povolání a práce, vztahy s vrstevníky, chování jedince i v rámci skupiny, návyky a závislosti, sociální zdatnost. Pro samotné mladistvé, kteří mají sklon k nějakému patologickému jevu, se důsledky projeví v jejich zdraví (tělesném, ale i duševním), mohou být sociálně odmítáni, narušují se mezilidské vztahy a může být snížena kvalita jejich života.¹⁴ Prevencí sociálně patologických jevů se podrobněji zabývá kapitola č. 4.

¹⁴ Pokorný, V., Telcová, J., Tomko, A.: Prevence sociálně patologických jevů Manuál praxe. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 186 s.

2. Kurátor pro mládež

2.1. Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Výkon sociálně-právní ochrany dětí (dále jen SPOD) se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Tento zákon nabyl účinnosti 1. dubna 2000 a již byl několikrát novelizován. Hlavním účelem sociálně-právní ochrany je dbát o blaho dítěte. Dítě z důvodu své nezralosti potřebuje zvláštní péči a odpovídající ochranu.

SPOD zajišťují:

1. Ministerstvo práce a soc. věcí
2. Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí se sídlem v Brně
3. obecní a krajské úřady,
4. obce a kraje v samostatné působnosti
5. komise pro SPOD
6. další právnické a fyzické osoby pověřené výkonem SPOD.¹⁵

Ministerstvo práce a sociálních věcí je kontrolním orgánem krajských úřadů, v jeho kompetenci je vedení evidence fyzických a právnických osob, které byly pověřeny výkonem SPOD a podílí se na tvorbě právních předpisů v oblasti péče o ohrožené děti a rodinu.

Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí řeší ochranu dětí ve vztahu k cizině, podléhá přímo MPSV.

Krajské úřady jsou nadřízeným orgánem obecních úřadů, v jejich kompetenci je zprostředkovávání NRP; rozhodují, zda fyzickým a právnickým osobám udělí pověření k výkonu SPOD.

Nejvíce povinností je ukládáno **obecním úřadům**, protože jsou v nejužším kontaktu s rodinami a dětmi.¹⁶

Komise pro SPOD zřizuje starosta obce s rozšířenou působností a v její kompetenci je výkon SPOD v jejich správním obvodu. K jednání komise mohou být přizváni děti a jejich rodiče, zástupci školních zařízení, zaměstnavatelé dítěte, pověřených osob, občanských zařízení, církví, soudci, státní zástupci a další fyzické osoby.¹⁷

¹⁵ Zákon č. 359/1999 S., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů

¹⁶ <http://www.mpsv.cz/cs/7243> - staženo dne 10. 2. 2010

¹⁷ Zákon č. 359/1999 S., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů

V Jihomoravském kraji jsou výkonem SPOD pověřeny např. SPONDEA, Ratolest, IQ Roma Servis, Diecézní charity, Trialog, Triada, Drom, Sdružení pěstounských rodin, Sdružení Podané ruce ...atd.¹⁸

Sociálně právní ochranu dětí zajišťují dle Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) **terénní sociální pracovníci, sociální terapeuti, kurátoři pro děti a mládež, sociální pracovníci zaměřeni na problematiku CAN** (syndrom týraných a zneužívaných dětí) **a na náhradní rodinnou péči.**

1. **Terénní sociální pracovník** vyhledává ohrožené děti, prošetřuje výchovné a rodinné podmínky jak v rodině, tak i ve škole a na dalších místech, kde se dítě zdržuje, poskytuje sociálně-právní poradenství .. atd.

2. **Sociální terapeut** se zabývá dětmi ohroženými drogami, alkoholem, dětmi, které páchají trestnou činností, vytváří podmínky pro smysluplné trávení volného času – př. vzdělávací, zájmové, kulturní, sportovní aktivity, podílí se na preventivních opatřeních a organizaci výchovně rekreačních táborů ...

3. **Kurátor pro děti a mládež** se zabývá mládeží, u které se projevují sociálně-patologické jevy.

4. **Sociální pracovník pro problematiku týkající se týraných a zneužívaných dětí** prověřuje oznámení na podezření z týrání, zanedbávání nebo zneužívání dětí, zajišťuje těmto dětem okamžitou pomoc se specialisty....

5. **Sociální pracovník pro náhradní rodinnou péči** vyhledává vhodné osvojitele a pěstouny a děti, které jsou vhodné k osvojení nebo pěstounské péči, vede o tom podrobnou evidenci atd.¹⁹

Pracovníci Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) se setkávají s rodinami, které se neumí, nemohou nebo nechtějí starat o děti; selhávající z nejrůznějších důvodů – *nedostatek financí; bytové a hygienické problémy* – nevhodné bydlení (neudržovaný byt, špína, byt bez vody, elektřiny a tepla ...), rodiny bez přístřeší, žijící v azylových domech ...; *zdravotní obtíže členů rodiny; problematické vztahy v rodině* – týrání a zneužívání, domácí násilí; *konstelace rodiny* - neúplné rodiny, rodiny cizinců ...atd.

¹⁸ Přehled pověřených osob k výkonu sociálně právní ochrany dětí podle sídla pověřených osob <http://www.mpsv.cz/cs/7257> - staženo dne 10. 2. 2010

¹⁹ Analýza a vyhodnocení činnosti sociálních pracovníků z hlediska kvantity jejich potřeby a z hlediska jejich pracovní náplně <http://www.mpsv.cz/cs/862> - staženo dne 10. 4. 2009

Pracovníci OSPOD:

- zajišťují poradenskou a preventivní činnost – např. pomoc při sepisování návrhu na rozvod, na výkon rodičovské zodpovědnosti ..., pořádají přednášky ve školách ...
- depistáží vyhledávají ohrožené děti a děti vyžadující okamžitou pomoc
- zprostředkovávají osvojení a pěstounskou péči a provádí kontrolu
- zprostředkovávají svěření do výchovy jiných fyzických osob než rodičů a zajišťují kontrolu
- navštěvují rodiny, které mají ve své evidenci
- vypracovávají soudu zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech rodiny a dětí
- spolupracují s dalšími institucemi (např. škola, dětské domovy a ústavy – zprávy o prospěchu a chování žáka, zdravotnická zařízení – zprávy o zdravotním stavu, policie, soudy, úřady práce, státní sociální podpora, pedagogicko-psychologické poradny, širší okolí klienta – spolužáci, kamarádi, sousedi, atd.
- pracují jako kolizní opatrovníci dětí při soudních řízeních při rozvodu rodičů, určování otcovství, řízení náhradní rodinné výchovy ...

2.2. Kurátor pro mládež

Kurátor pro mládež je specifickou součástí oddělení SPOD. Zabývá se dětmi a mladistvými, kteří trpí poruchami chování nebo páchají trestnou činností. Je jedním z mnoha lidí, kteří pracují v pomáhající profesi. Jejich práce je náročná, a to jak fyzicky, tak i psychicky. Musí mít přehled v právním systému, znát psychosociální mapu institucí a zařízení v daném regionu. Nezbytnou součástí při výkonu této profese stejně jako u dalších pomáhajících profesí je psychohygienu a prevence syndromu vyhoření.

Kurátor svou činnost zaměřuje zejména na děti dle § 6 odst. 1 písm. c) – **vedou zahálčivý nebo nemravný život** (zanedbávání školní docházky, požívání alkoholu nebo návykových látek, prostituce dětí, páchaní trestných činů a činů jinak trestných,

nepracují, byť nemají dostatečnou obživu) a písm. d) **dopouštějí se opakovaně útěků od rodičů nebo jiných osob, které jsou odpovědné za jejich výchovu.**²⁰

Kurátor při práci s mládeží pracuje nejen s jejich rodiči, ale snaží se navázat kontakt se širším okolím svých klientů, např. příbuzní, kamarádi, známí, sousedi. Úzce spolupracuje se *školami a školskými zařízeními a školskými zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy* – dětské domovy, diagnostické a výchovné ústavy, střediska výchovné péče; *se zdravotnickými zařízeními* – např. psychiatrie, léčebny drogově závislých; *s policií, věznicemi, úřady práce, probační a mediační službou* (dále jen PMS), *s odbory sociálních věcí poskytujícími sociální dávky, charitativními organizacemi, občanskými sdruženími ...* atd.

Kurátor pro mládež se při výkonu své funkce řídí nejen platnými právními předpisy, ale i spoustou vyhlášek, směrnic, nařízení a metodických pokynů. Nejdůležitějšími zákony, se kterými pracuje, jsou:

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších právních předpisů
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ve znění pozdějších právních předpisů

V některých případech může být funkce kurátora kumulována s jinou sociální činností, zejména na malých úřadech.

Hlavní činnost:

- na základě zákona o SPOD vedou evidenci a spisovou dokumentaci dětí a mladistvých
- navštěvují rodiny a provádí sociální šetření poměrů v místě bydliště rodiny
- poskytuje poradenství v oblasti sociálně-právní, v oblasti výchovné ...

²⁰ Zákon č. 359/1999 S., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů

- sleduje účinnost výchovných opatření u obtížně vychovatelné mládeže, ke kterým dal podnět
- je povinen alespoň jednou za 6 měsíců navštívit dítě s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, navštěvuje mladistvé ve vazbě a ve výkonu trestu odnětí svobody
- na základě požadavků orgánů činných v trestním řízení podává zprávy o dosavadním životě nezletilých a mladistvých, kteří páchají trestnou činnost
- zúčastňuje se přestupkového a trestního řízení, které je vedené proti mladistvým, zúčastňuje se řízení o ústavní a ochranné výchově²¹

Kromě výše uvedených činností zajišťuje kurátor pro mládež výkon kolizního opatrovníka, při sociálním šetření může pořizovat fotografické snímky, zvukové záznamy dítěte a prostředí rodiny. Stejně jako jiní úředníci se kurátoři nevyhnou byrokratické činnosti a musí vést statistické údaje o počtu svých klientů, jejich věku, pohlaví ..., o přestupcích, trestné činnosti nezletilých a mladistvých, počtu vykonaných návštěv v rodinách, ústavních zařízeních, věznicích, počtu umístěných dětí s nařízenou ústavní a ochrannou výchovouatd.

Velmi významnou činností, kterou kurátor pro mládež zastává, je preventivně-výchovná činnost, prevence sociálně patologických jevů u mládeže a jejich rodin. Snaží se vyhledávat závadové party a rizikovou mládež, pořádá přednášky a besedy pro školy a zúčastňuje se preventivních aktivit jiných institucí. Prevencí se podrobněji zabývám v kapitole č. 4.

Kurátor pro mládež je úředníkem zajišťujícím výkon státní správy, ve své funkci si musí nejen udržovat svoje znalosti, dovednosti a schopnosti, ale především je dále rozvíjet a prohlubovat. Svou odbornou kvalifikaci si musí dle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v platném znění, prohlubovat při vstupním vzdělávání, průběžném vzdělávání (kurzy, semináře, stáže, školení) a při zvláštní odborné způsobilosti – ZOZ (skládá se z části obecné a zvláštní a je možné požádat Ministerstvo vnitra (dále jen MV) o uznání rovnocennosti vzdělání. MV může osvědčením uznat, že úředník svým vzděláním splnil ZOZ – obecnou i zvláštní část nebo případně jen jednu z nich a druhou část musí vykonat při zkoušce.).

²¹ http://www.mpsv.cz/files/clanky/7290/Funkce_kuratora.pdf - staženo dne 10. 2. 2010

Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka pevně zakotvil až zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, který až na určité výjimky stanovil za minimální vzdělání vyšší odborné vzdělání v oboru sociální práce a sociální pedagogika, sociální pedagogika, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost, sociální a humanitární práce a sociální práce. (§110)²²

Své znalosti by si všichni pracovníci pracující v sociální oblasti měli dále prohlubovat četbou odborné literatury (např. časopis Sociální práce, Fórum sociální politiky ...). Samozřejmostí by měly být kromě znalostí z práva i znalosti z oboru psychologie (zejména vývojová psychologie, sociální psychologie), pedagogiky (především sociální a speciální pedagogika), sociologie, sociální patologie, sociální práce a sociální politiky. Kurátor musí při práci s mládeží přihlížet nejen k věku mladistvého, k jeho rozumové a mravní vyspělosti, měl by umět komunikovat a najít s mladistvým společnou řeč; ale i poznat prostředí, ve kterém mladistvý žije a vyrůstá a hledat příčiny jeho patologického chování. Základem spolupráce je vydobýt si u mládeže respekt a jednat asertivně. Vzhledem k tomu, že kurátor pro mládež pracuje s mladistvými, kteří zneužívají návykové látky a páchají trestnou činnost, je nezbytné, aby byli kurátoři vzdělání i v oblasti základů farmakologie a toxikologie, penologie a měli by absolvovat tzv. psychiatrické minimum.

Kurátor pro mládež stejně jako jakýkoli jiný sociální pracovník chrání důstojnost klientů, jejich lidská práva, nediskriminuje žádnou skupinu obyvatel, vede je k odpovědnosti za svůj život a zachovává mlčenlivost.²³

²² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších právních předpisů

²³ Etický kodex sociálních pracovníků

3. Systém práce s mládeží

Při práci s mladistvým je nutné mít na paměti, že mladistvý nedosahuje takové rozumové a mravní vyspělosti jako dospělý člověk. Již není dítětem, ale pomalými kroky spěje k dospělosti. Zralost mladistvého nedosahuje takové výše, na které se nachází dospělý, a proto se při práci s mladistvými bere na tuto skutečnost ohled.

Orgány činné v trestním řízení (policie, soudci, státní zástupci; dále jen OČTŘ) a Probační a mediační služba (dále jen PMS) prochází zvláštní přípravou pro specializaci v péči o mládež. V trestním řízení se přihlíží k věku, zdravotnímu stavu mladistvého, ale i k jeho rozumové a mravní vyspělosti a při ukládání opatření též sociálním, rodinným a osobním poměrům mladistvého. Má právo, aby jeho čin byl projednán v co nejvhodnější době.²⁴

Ohroženým rodinám sociálními pracovníci poskytují poradenství (vyhledávají pro klienty potřebné informace, poskytují doporučení, rady, sepisují různé návrhy a žaloby k soudům...), usilují o vybudování či znovuoobnovení vztahových sítí klientů, spolupracují zejména s neziskovými organizacemi, školami, zájmovými sdruženími, nabízí programy vhodné pro trávení volného času. Pomáhají rodinám, jejichž děti se ocitly v ústavním zařízení nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, s cílem vytvořit takové podmínky, které by umožnily návrat dětí do rodiny. Poskytují pomoc rodinám s níže uvedenými problémy – př. odkazují je na sociální odbory, které vyplácí dávky pomoci v hmotné nouzi a příspěvek na péči; na úřady práce, na orgány sociálního zabezpečení, na různé poradny atd.... Mimořádná péče je věnována dětem a mladistvým s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochranou výchovou a ve výkonu trestu odnětí svobody.

Rodiny mají nejčastěji problémy v těchto oblastech:

1. Rodina neumí hospodařit s penězi a vhodně příjmy využít, nebo žije ze sociálních dávek (případně z nějakých příčin nemá na sociální dávky nárok), nezaměstnanost
2. Dluhy a lichva

²⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění

3. Neplacení nájemného a služeb spojených s bydlením, nevyhovující bytové podmínky
4. Problémy s pravidelnou školní docházkou, nedostatečná příprava dětí na vyučování, nevhodné trávení volného času, uplatnění na trhu práce po ukončení školní docházky
5. Zdravotní problémy, dlouhodobá, vážná onemocnění, postižení, invalidita
6. Prostituce, drogy, gangy mladistvých
7. Problémy s občanstvím, porušování lidských práv
8. Konflikty s okolím a mezi rodinami²⁵

Kurátor pro mládež je účastníkem řízení ve věcech dětí mladších 15 let a mladistvých a je soudem ustanovován jako jejich opatrovník. Provádí sociální šetření v místě bydliště rodiny, konzultuje prospěch a chování se školou, vyžádává si zprávy o zdravotním stavu dítěte, psychologické posudky. Soudu vypracovává zprávu o aktuální životní situaci dětí a mladistvých a jejich osobních, rodinných a sociálních poměrech. Měl by preventivně působit na celou rodinu; pomoci při řešení obtížných životních situací, které rodinu ohrožují a snažit se ji udržet.

Zpráva o mladistvém by měla zejména obsahovat:

1. Iničiály mladistvého, datum narození, trvalé bydliště a současné bydliště
2. Od kdy je mladistvý v evidenci OSPODu, kurátorů, zda je nad někým z rodiny stanoven dohled či jiné opatření...
3. Údaje o rodině, otci, matce, sourozencích, jejich vztahy, vzdělání, zaměstnání, pověst jednotlivých členů rodiny
4. Vztahy mezi rodiči, sourozenci, dalšími příbuznými, jaký na mladistvého mají vliv ...
5. Kde rodina bydlí, jak je byt velký a jak je zařízen, jak je udržován ...
6. Vztah mladistvého ke škole, jeho prospěch, výchovné problémy ...
7. Nemoci v rodině, závažná onemocnění, hospitalizace a další omezení
8. Koníčky a zájmy mladistvého

Dle § 55 ZSVM vypracovává OSPOD (příp. PMS) formou komplexní zprávy poměry mladistvého – jaká je osobnost a povaha mladistvého, jak vedl dosavadní život, v jakém

²⁵ Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou

prostředí žije, rozumová a mravní vyspělost mladistvého, jaké bylo je chování před spácháním provinění a jaké po něm. Zjištění poměrů ukládá zejména policie.

Pokud je nutné zjistit důkladnější informace k dalšímu postupu v řízení (a s tím související uložení nejvhodnější opatření), vypracovává se zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého, která se zaměřuje zejména na věk mladistvého, stupeň zralosti, poměry v rodině, chování a prospěch ve škole, postoj k provinění, nápravu a odčinění škod a způsobených následků, předchozí provinění, uložena opatření a jejich výkon.

OČTŘ mohou získat další informace o osobě mladistvého z psychologických a psychiatrických posudků, školních zpráv, vyjádření diagnostických ústavů, z informací přestupkové komise, z výslechu rodičů, samotného mladistvého ...

3.1. Systém včasné intervence

Ministerstvo vnitra vytvořilo projekt zaměřený na péči o ohrožené děti v rámci prevence kriminality, který se nazývá Systém včasné intervence (dále jen SVI). Ten je tvořen 3 pilíři. Prvním pilířem je Tým pro mládež (v něm působí OČTŘ, OSPOD, úřady práce, školy, školská a zdravotnická zařízení, nestátní neziskové organizace, komunita) vytvářející podmínky, které by měly vést k efektivní a účinné práci s dětmi a jejich rodinami. Druhým pilířem je informační systém řízený OSPODem a třetí pilíř jsou praktická opatření směřující k pomoci mládeži.²⁶

Tento projekt je velmi finančně náročný, je realizován lokálně a u každého žadatele (resp. města, lokality) se posuzuje vážnost zájmu řešit jejich problémy.

Případ SVI

„Škola oznámila orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) prostřednictvím Informačního systému SVI podezření na týrání dvanáctileté dívky. Učitelka si při tělocviku všimla modřin a podlitin, dívka na otázky odpovídala vyhýbavě. Za dva dny oznámila obecní policie OSPOD do Informačního systému SVI, že táž dívka vedla partu stejně starých dětí a lezly na nejvyšší komín ve městě. OSPOD po spojení obou informací a jejich vyhodnocení provedl šetření v rodině. Zjistil, že matka žije s druhem, oba často pijí alkohol, nezvládají chování dívky, často jí fyzicky trestají kvůli chování a známám ve škole, dívka tráví většinu volného času mimo domov a dohled matky. OSPOD nařídil dívce dohled, stanovil omezení (zákaz opustit domov

²⁶ <http://www.mvcr.cz/clanek/seznamte-se-odbor-prevence-kriminality.aspx> - staženo dne 14. 2. 2010

po 20. hodině) a současně jí, ve spolupráci s Centrem volného času, umožnil účastnit se zájmových aktivit. S matkou provedl pohovor a stanovil podmínky, za kterých bude dohled zrušen. O svých závěrech a opatřeních, v rámci zákonných možností, informoval školu. Dohodl s obecní policií namátkové kontroly přítomnosti dívky po 20. hodině večer a předávání průběžných zpráv.²⁷

3.2. Opatření ukládaná mladistvým

Pokud se mladistvý dopustí provinění, může mu soud uložit některá z těchto opatření:

1. výchovná opatření

- *dohled probačního úředníka*
- *probační program* – viz. dále v kapitole o prevenci
- *výchovné povinnosti* – např. aby bydlel se svými rodiči, léčil se ze závislosti na alkoholu, drogách ..., vykonal bezplatně obecně prospěšnou činnost ve svém volném čase – př. práce u dobrovolných hasičů .. atd.
- *výchovná omezení* – např. aby nebral drogy, nepožíval alkohol, nestýkal se s určitými osobami, nepobýval na určitém místě, nehrál hazardní hry atd.
- *napomenutí s výstrahou* – vytknutí protiprávnosti činu a upozornění na možné důsledky při opakování do budoucna

2. ochranná opatření

- *ochranné léčení*
- *zabezpečovací detence*
- *zabrání věci*
- *ochranná výchova* (pokud byla výchova zanedbávána, o mladistvého nebylo dostatečně postaráno a tento nedostatek není možné v rodině odstranit, výchovné prostředí nezaručuje náležitou výchovu, mladistvý má závažné poruchy chování a spáchal provinění nebo čin jinak trestný)

3. trestní opatření

- *obecně prospěšné práce*
- *peněžité opatření*
- *peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu*
- *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty*
- *zákaz činnosti*

²⁷ <http://www.mvcr.cz/clanek/seznamte-se-odbor-prevence-kriminality.aspx> - staženo dne 14. 2. 2010

- *vyhoštění*
- *domácí vězení*
- *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce*
- *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, na zkušební dobu s dohledem, nepodmíněně odnětí svobody*

Trestní sazba u mladistvých při odnětí svobody činí polovinu trestní sazby dospělých, horní hranice je 5 let, dolní 1 rok, v případě výjimečného trestu je možné uložit trest odnětí svobody na 5 až 10 let. Mladistvý si vykonává trest odnětí svobody odděleně od dospělých ve věznici nebo na oddělení určeném pro mladistvé.²⁸

Pro mladistvé odsouzené je určena věznice ve Všehrdech (Ústecký kraj) a dříve i věznice v Opavě (Moravskoslezský kraj).

3.3. Institucionální péče

Česká republika je ze strany Evropské unie a OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) dlouhodobě kritizována za vysoký počet dětí žijících v ústavních zařízeních.

Dle zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (dále jen ZVUOV) jsou ústavními zařízeními: **diagnostický ústav** (má úkoly diagnostické, výchovné, vzdělávací, terapeutické, sociální a koordinační; po vypracování komplexního vyšetření umísťuje děti do dětských domovů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů), **dětský domov** (plní výchovné, vzdělávací a sociální úkoly, v péči má děti od 3 do 18 let, které nemají závažné výchovné problémy a vzdělávají se mimo dětský domov), **dětský domov se školou** (pro děti od 6 do ukončení povinné školní docházky s nařízenou ústavní výchovou, se závažnými poruchami chování, uloženou ochrannou výchovou) a **výchovný ústav** (plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální pro děti starší 15 let s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, příp. pro děti starší 12 let s uloženou ochrannou výchovou, které nemohou být z důvodu závažných poruch umístěny v dětském domově se školou.).²⁹

²⁸ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v platném znění

²⁹ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění

Do institucionální péče se umisťují osamělé děti, děti ze sociálně slabých rodin a ohrožených sociálně patologickými jevy, rizikové děti (př. drogové experimenty, výchovné problémy...) a děti páchající trestnou činností. Nejčastějšími důvody pro umístění dětí v ústavních zařízeních jsou poruchy chování a sociální důvody (rodiny s nedostatečnými ekonomickými a kulturními podmínkami)

Přibývá dětí, u nichž se objevuje asociální jednání, neurologické poškození mozku a psychiatrická onemocnění. Děti žijící v ústavním zařízení pochází zejména z nestabilního výchovného prostředí (neúplnost rodiny, změny škol, nevlastní rodič jako nový vychovatel v rodině). Často se jedná pouze o přerušení patologického jevu a mladiství jsou v ústavu pouze zadržováni. Po propuštění z ústavu znovu obnoví patologické jednání nebo u nich teprve vznikne. Problémem je, když se mladí lidé po ukončení institucionální péče vrací zpět do své původní rodiny, ve které i nadále vládou neutěšené a špatné vztahy. Mohou využít Domy na půli cesty, řada z jejich klientů bohužel není schopna respektovat jejich pravidla (např. najít si práci, řádně a včas platit bydlení ...). Sociální pracovníci a kurátoři mají povinnost navštěvovat děti a mladistvé v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy alespoň jednou za 6 měsíců, měli by se snažit o sanaci rodinného prostředí a pracovat s rodinami tak, aby se děti mohly vrátit co nejrychleji do své rodiny, pokud je to možné. Často se však stává, že děti zůstávají v ústavním zařízení po dlouhou dobu. Dalším problémem při práci s mládeží žijící v ústavěch je útěkovost. Mladiství často páchají na útěcích trestnou činností, kradou, využívají své kamarády a příbuzné, prostituují se, zneužívají návykové látky, žijí jako bezdomovci. Ústav oznámí útěk svého chovance, bohužel jak ze strany ústavu, tak i ze strany policie se objevuje laxní přístup, zejména jedná-li se o notorického útěkáře.³⁰

Bohužel v našem regionu máme s policií obdobnou zkušenost. S kolegyní jsme telefonicky nahlásily na místní služebnu Policie ČR, kde se nachází dívka, po které bylo vyhlášeno pátrání. Oznámily jsme, že momentálně pobývá v restauračním zařízení nedaleko služebny a že pokud ji chtějí zadržet, ať to udělají ihned, dokud tam sedí. Bohužel přístup policie byl laxní, nejevili velký zájem na jejím zadržení. Běžně se stává, že mladiství na útěku se v našem regionu prochází přímo pod okny policejní služebny, potkáváme je na ulici a policisté s tím nic nedělají.

³⁰ Hodnocení systému péče o ohrožené děti - http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010

Mladiství a mladí dospělí, kteří byli v péči kurátorů a taktéž mladí lidé vycházející z ústavních zařízení mají velice ztíženou pozici na trhu práce a problémy se získáním zaměstnání. Někteří nedokončili studium a mají pouze základní vzdělání, další nemají čistý trestní rejstřík požadovaný potencionálním zaměstnavatelem nebo si neosvojili pracovní návyky, nebylo jim dostatečně zdůrazňováno, že bez práce nejsou koláče a myslí si, že stát se o ně postará. Tato situace je dle mého názoru čím dál palčivějším tématem, v praxi se nejen já, ale i další pracovníci na sociálních odborech setkáváme se stoupajícím fenoménem těchto mladých lidí neochoty pracovat. Pokud si již nějaké zaměstnání najdou, jedná se spíše o práci bez smlouvy „na černo“ nebo o zaměstnání, ve kterém dlouho nevydrží a je s nimi brzy ukončen pracovní poměr. Často žijí na ulicích nebo po ubytovnách, jejich partneři pochází ze stejné sociální vrstvy. Nedomyšlejí důsledky svých jednání, nejsou schopni myslet do budoucna (zářným příkladem toho, že nemyslí na budoucnost, je to, že z různých důvodů se nedostaví na úřad práce, jsou z úřadu práce sankčně vyřazeni a ztrácí nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi), není na ně spolehnutí, mají problémy se zákonem.

4. Prevence

Prevence by měla předcházet tomu, aby se jedinec dostal na scestí a zamezit vzniku sociálního selhávání (případně zabránit jejímu dalšímu prohlubování), např. zabránit páčání trestné činnosti a vzniku recidivy .. atd.

Prevence může být zaměřená na celou populaci (tzv. primární prevence, např. preventivní přednášky o drogách na školách), na rizikové skupiny s potencionálním ohrožením sociálního selhání (sekundární prevence, př. žák se pohybuje v partě, která bere drogy, ale on sám drogy ještě nebere), na jedince s recidivou, opakujícím se selháváním (terciární prevence, př. jedinec s drogovou závislostí).

Preventivní programy upozorňují na vznik sociálně patologických jevů, přibližují jejich možné příčiny, důsledky a možnosti řešení. Měly by zabraňovat vzniku patologického jednání, předcházet mu, a pokud se už objeví, zmírňovat jeho následky a zamezit recidivě (opakování) takového jednání.

Programy v primární prevenci by se měly zaměřit na ovlivňování výchovného stylu v rodině, angažovanosti rodičů a měly by mládeži vymezit míru vhodného chování (v případě jejího porušení stanovit přijatelné sankce).

K efektivním programům sekundární prevence patří např. krizová intervence, posilování sociálních dovedností a žádoucího chování ve škole, nácvik „umění řešit problémy“ ...

Terciární prevence zahrnuje resocializaci, reintegraci a snahy k odrazení k páčání další trestné činnosti. Jedná se jak o pobyt v ústavních zařízeních a věznicích, tak i o alternativní tresty.³¹

Prevenčí mládeže se zabývá velké množství institucí. Kurátor pro mládež vede ve školách preventivní přednášky, zajišťuje přednášky prostřednictvím odborníků na problematiku drog, sociálně patologických jevů ...atd. a samozřejmě poskytuje nezletilým informace o zařízeních a pracovištích, která by jim mohla odborně pomoci a také s nimi spolupracuje.

³¹ Matoušek, O., Kodymová, P., Koláčková, J.: Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005, 352 s.

Prevenčí mládeže se dále zabývají zejména:

- **Sociální služby a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**
- **Školy, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, střediska výchovné péče**
- **Neziskové organizace**
- **Probační a mediační služba**
- **Policie ČR**

4.1. Přednášky kurátorů

Součástí práce kurátora s mládeží je preventivní činnost. Kurátoři pořádají ve školách přednášky zaměřené na právní vědomí, seznamují je s trestní odpovědností, co je to provinění, činy jinak trestné u dětí. Upozorňují na to, jaká jsou rizika porušování práva, páchaní trestné činnosti a vysvětlují jim, jaké postihy z toho vyplývají. Hovoří s nimi o ústavní a ochranné výchově, z jakých důvodů jsou ukládány, jaký je rozdíl mezi dětským domovem a výchovným ústavem. Představují mládeži činnost pedagogicko-psychologických poraden, středisek výchovné péče.

Součástí přednášky jsou i témata jako šikana, týrání a zneužívání, sociálně patologické jevy – např. závislosti na drogách, alkoholu, prostituce, záškoláctví... Dětem a mladistvým je objasňováno, proč k těmto jevům dochází, jaká jsou rizika, způsoby řešení, jaké instituce se tomu danému problému věnují.

Velká pozornost je věnována neomluvené absenci ve škole, zanedbávání povinné školní docházky a záškoláctví. Žákům je vysvětleno, že rodiče mají odpovědnost za své nezletilé děti a že za neomluvené hodiny jim hrozí sankce, ať už ze strany samotné školy, sociálních odborů nebo soudu.

V přednášce je nastíněna práce kurátora, jaká je náplň jeho práce a jak s mládeží pracuje.

Přednášky jsou samozřejmě prokládané skutečnými příběhy ze života, neboť jak se říká: „příklady táhnou“. Pro žáky jsou zajímavé a je o ně zájem; mohou si tak představit, jak by mohli dopadnout, pokud by se chtěli něčeho podobného sami dopustit.

Během přednášky se mohou žáci ptát a klást kurátorům dotazy. Závěrem přednášek bývá rozdávání informačních letáčků o diskutovaných problémech, kontakty a odkazy na různé instituce, které jim mohou pomoci jejich problém řešit.

Zajímavou službu v Jihomoravském kraji poskytuje Oddělení sociální rehabilitace (dříve CESOP – Centrum sociální prevence) v Brně (ul. Celní 3), které funguje od ledna 1994 a spadá pod Magistrát města Brna. Oddělení nabízí pomoc mládeži od 15 do 26 let s výchovnými, sociálními a výukovými problémy. Speciální pedagogové, psycholog a sociální pracovníce poskytují odbornou pomoc a ubytování mladistvým, kteří páchají nezávažnou trestnou činnost, zanedbávají školu, šikanují, konzumují alkoholické nápoje, hrají na hracích automatech ...³²

V rámci své praxe u kurátorů pro mládež na městské části Brno-střed jsem v roce 2004 měla možnost toto zařízení navštívit a shledávám je velmi přínosným pro Jihomoravský kraj.

4.2. Sociální služby a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

V posledních letech je často skloňováno spojení sanace rodiny. Sanace znamená uzdravení nebo napravení a v souvislosti s rodinou jde o postupy, které podporují fungování rodiny a jsou zaměřené zejména na zachování a udržení rodiny v přirozeném prostředí. Cílem je udržet dítě ve fungující rodině, pokud je to možné, tak především v jeho biologické rodině.³³

V roce 2006 byl přijat zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který rozdělil sociální služby na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence a právě jednou ze služeb sociální prevence jsou sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Tyto služby jsou zaměřeny na sanaci rodiny; kdy je ohrožen vývoj dítěte a rodina se ocitne v krizové situaci, kterou není sama schopna řešit. Zahrnují výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.³⁴

V rámci Jihomoravského kraje poskytuje sociálně aktivizační služby zaměřené na prevenci např. Občanské sdružení Krok v Kyjově (cílovou skupinou jsou zde děti a mládež do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy, závislostí na návykových

³² www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-socialni-pece-osp/organizacni-struktura/oddeleni-socialni-rehabilitace/ - staženo 10. 2. 2010

³³ Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou

³⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších právních předpisů

látkách, vedoucí rizikový způsob života ...atd.), Občanské sdružení pro práci s dětmi a mládeží diecéze – Petrov v Brně, Ratolest v Brně, Poradenské centrum TRIADA ... a další.³⁵

Od 1. 8. 2007 spravuje MPSV portál zaměřený na služby sociální prevence pro osoby ohrožené sociální exkluzí (vyloučením) – www.sluzbyprevence.mpsv.cz, ve kterém je možno nalézt důležité informace a odkazy. Tento portál je skvělou myšlenkou, bohužel realizace pokulhává. Některé informace jsou zastaralé a velké množství informací není dosud v systému zavedeno.

4.3. Školy, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, střediska výchovné péče

Prevenčí rizikového chování se zabývá i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) na Úseku prevence a institucionální výchovy. MŠMT v rámci prevence vydalo metodické pokyny - k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních. Součástí výuky ve školách a školských zařízeních je preventivně výchovné působení na mládež.

Součástí poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních je kromě **výchovného poradce i školní metodik prevence a školní psycholog**, kteří však nejsou přítomni na všech školách z finančních důvodů. Prevenčí se zabývají i **školní kluby a družiny, domovy mládeže a pedagogicko-psychologické poradny**.

Ve školách působí i **peer programy - vrstevnické programy** založené na působení nejlivnějšího člena skupiny na ostatní vrstevníky; učí spolužáky zdravému životnímu stylu.³⁶ Znáмым vrstevnickým programem je peer program zaměřený na drogovou závislost.

Prevenčí poskytují i zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (viz předchozí kapitola). V Jihomoravském kraji jsou tato zařízení v Brně (Dětský diagnostický ústav na ulici Hlinky 140 a Diagnostický ústav pro mládež na ulici Veslařská 246), Výchovný

³⁵ Registr poskytovatelů sociálních služeb
http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1265830586198_3

³⁶ Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003, 287 s.

ústav v Moravském Krumlově, v Olešnici, ve Višňovém, v Troskotovicích (soukromý výchovný ústav).³⁷

Preventivně výchovnou péčí se zabývají i střediska výchovné péče (dále jen SVP). V SVP pracují učitelé, psychologové, etopedi, sociální pracovníci a vychovatelé a tito pracovníci spolupracují s výchovnými poradci ve školách a kurátory pro mládež.

V SVP nejčastěji s mládeží řeší:

- nevhodný životní styl, život v rizikovém prostředí, nefunkční rodiny
- problémy ve škole – záškoláctví, prospěch, vztahy ke spolužákům a učitelům
- experimentování s alkoholem a drogami
- nezralost
- nalézání vlastní identity a neúspěch ve vrstevnické skupině
- trestná činnost, útek z domova

Pobyt ve středisku (zpravidla dvouměsíční) je dobrovolný a předchází mu ambulantní setkání, na kterém je sepsána písemná dohoda o spolupráci. SVP poskytuje pomoc mládeži, která se nachází v obtížné situaci a řeší své problémy nevhodnými způsoby (př. problémy ve škole řeší absencí ve škole a záškoláctvím; nemají na drahé věci, a tak je ukradnou ...atd.). Cílem je zvýšit motivaci dětí a mladistvých k pozitivním změnám v jejich chování a prožívání. Kmenová škola po dobu nepřítomnosti žáka s ním na dobu pobytu ve SVP zpracuje individuální studijní plán. Žáci prochází komplexním speciálně pedagogickým a psychologickým vyšetřením a také terapiemi a věnují se zájmovým činnostem.

Dále SVP nabízí poradenskou pomoc jak pro rodiče, tak i učitele a mládež.³⁸

V rámci Jihomoravského kraje jsou SVP:

- SVP Help me Brno (ulice Bořetická 2)
- DDÚ a SVP – Brno (DDÚ na ulici Hlinky 140 a SVP na ulici G. Preissové 8)
- DÚM - Brno (DÚM na ulici Veslařská 246 a SVP na ulici Veslařská 252)

³⁷ http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/Odbor_61/Institucionalni_vychova/Adresar_2009.doc - staženo dne 8. 2. 2010

³⁸ <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=1>, <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=3>, <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=6> - staženo 1. 2. 2010

- DÚM má v kompetenci ještě SVP Domek ve Zlíně (ulice Česká 4789) a SVP Kroměříž (Husovo nám. 229)
- VÚM a SVP Střilky (VÚM na ulici Zámecká 107 a SVP Help sídlí v Uherském Hradišti (Zelené nám. 1292)³⁹

4.4. Neziskové organizace

Po celé republice vzniklo velké množství neziskových organizací, jejichž hlavním posláním je péče o děti a mládež a které nabízí ve své činnosti preventivní aktivity, ať už se jedná o přednášky, nízkoprahová zařízení, výlety, tábory, terapie, poradenství, asistence, kroužky, kurzy, turnaje, soutěže .. atd.

Často se zabývají volnočasovými aktivitami (zaměstnat děti ve volném čase, aby neměly možnost dopouštět se patologického jednání a předcházet recidivě), některé poskytují preventivní programy zaměřené na drogovou problematiku.

Ze známých neziskových organizací v Jihomoravském kraji uvádím např. občanské sdružení Ratolest (zabývá se sociálně-znevýhodněnými dětmi), IQ Roma Servis (děti ohrožené sociálním vyloučením – převážně romského původu), Armáda spásy (ve své činnosti se zabývá i volnočasovými aktivitami pro mládež – nízkoprahová zařízení), obecně prospěšná společnost Spondea (v rámci prevence poskytují besedy pro školy), občanské sdružení Podané ruce (prevence drog) ...

4.5. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba zajišťuje dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, probační programy zaměřené na sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutické, vzdělávací, rekvalifikační a doškolovací programy, programy zaměřené na výkon obecně prospěšných prací a další preventivní programy spojené s rozvojem sociálních dovedností. Cílem je urovnat vztahy s poškozenými a zamezovat chování, které by bylo ve střetu se zákonem.

PMS spolupracuje s realizátory a provozovateli projektů probačních programů, často se jedná o občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti. Projekty nejsou

³⁹http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/Odbor_61/Institucionalni_vychova/Seznam_zarizeni_SVP_12_1_2010_1.xls - staženo 10. 2. 2010

ve spolupráci s PMS realizovány plošně, ale vždy v konkrétním regionu, musí odpovídat konkrétním potřebám daného regionu.

Velké množství projektů realizuje Sdružení pro probaci a mediaci v justici (dále SPJ) – př. Služba Mentor – překonání překážek při výkonu alternativních trestů u romské populace, Učební program Mladiství – Learnprogramy – prevence kriminality, snižování rizik recidivy trestné činnosti u mladistvých, Najdu si své místo – motivace k uplatnění na trhu práce u mladistvých dopouštějících se provinění a mladistvých, kteří jsou ohrožení sociálním vyloučením ...⁴⁰

Nejznámějším probačním programem je projekt Právo na každý den, který má zvýšit právní vědomí u mládeže a snížit rizika recidivy trestné činnosti; děti a mladiství se seznamují se základy občanského, rodinného, pracovního a trestního práva. Projekt realizuje obecně prospěšná společnost Partners Czech.⁴¹

4.6. Policie ČR

Policie poskytuje v rámci péče o mládež prevenci zaměřenu na drogy, dopravní bezpečnost a kriminalitu. Stejně tak jako kurátoři pro mládež i policisté zajišťují ve školách přednášky, které mají snižovat kriminalitu dětí a mladistvých.

V Jihomoravském kraji např. na Hodonínsku funguje projekt „Znám své povinnosti i práva“, kde se mládež seznamuje s tím, co je trestný čin, jak se odlišuje od přestupku, jak pracují soudy pro mládež, jaká opatření jsou mládeži ukládána, co způsobí, když posprejují cizí budovu ...atd.⁴²

Z dalších zajímavých akcí a projektů: Nedej drogám šanci, Kapka prevence (dopravní bezpečnost), preventivně informační film Zpackané životy, Malá policejní akademie, soutěž Víím, co smím? ...

Zajímavým preventivním projektem je Systém včasné intervence, který byl již popsán v předchozí kapitole.

⁴⁰ www.spj.cz - staženo 28. 1. 2010

⁴¹ <http://www.partnersczech.cz/pravo.htm> - staženo 1. 2. 2010

⁴² Polášková, R.: Projekt „Znám svá povinnosti i práva“ - <http://www.policie.cz/clanek/projekt-znam-sve-povinnosti-i-prava.aspx>, staženo 8.2.2010

5. Kazuistika

V této části bych ráda popsala 3 příběhy mladistvých, kteří byli v péči kurátora pro mládež. První příběh pojednává o chlapci, který se porval se spolužákem, ve druhém hraje hlavní roli dívka, která již od malička měla psychické problémy. Hrdinou třetího příběhu je chlapec s lehkou mentální retardací, nedomýšlející následky svého jednání. Jsou zde popsány nejen nejdůležitější životní události aktérů, ale i spolupráce s kurátorem a dalšími institucemi, jež se snažily mladistvým a jejich rodinám pomoci. Jména osob v příbězích byla pochopitelně změněna. Jedná se o rodiny, které bydlí v regionu, ve kterém pracuji jako sociální pracovnice dávek pomoci v hmotné nouzi. Spisy mi poskytla kolegyně pracující jako kurátorka pro mládež. Z popisovaných příběhů jsem měla možnost spolupracovat s Radkem a účastna jsem byla při práci kolegyně s Hanou.

5.1. Popis případů

Martin

Martin se narodil v roce 1991, žil v úplně rodině se starším bratrem (r. 1989), který se učil na kuchaře. Oba rodiče pracovali, rodina žila ve vlastním rodinném domku. Spis byl zaveden z důvodu výtržnictví Martina v roce 2005.

Martin se na ulici porval se spolužákem Honzou. Honza mu způsobil zlomeninu nosních kůstek. Martin tvrdil, že ho Honza napadl. Honza však tvrdil, že si začal Martin. Incident se stal v době, kdy bylo Martinovi pouhých 14 let. Honza byl o rok a půl mladší než Martin.

Martinova matka oznámila napadení svého syna spolužákem Honzou na policii ČR.

Do spisu uvedla, že se kluci porvali už před dvěma roky, měli mezi sebou stále roztržky. Honza si údajně dovoval i na jiné děti. Chtěl se podle ní ukázat před spolužákem a Martinovi se posmíval. V průběhu vyšetřování však policie zjistila, že celý konflikt započal sám Martin, který při cestě autobusem do školy Honzovi vyhrožoval, že si na něho počká. Pak ho napadl jako první. Policie případ uzavřela s tím, že se oba dopustili provinění výtržnictví.

Kurátorka s rodinou intenzivně pracovala, navštěvovala ji v místě bydliště, vyžádávala si zprávy ze školy. Ve zprávě školy z listopadu 2005 bylo uvedeno, že *chování Martina je problematické, má tendenci vyvolávat konflikty, které často řeší silou. O práci*

ve škole nejeví zájem, učivo nezvládá, nedostatky v českém jazyce, matematice a cizím jazyce pramení z neznalosti učiva nižších ročníků a nemá na co navázat. Má drzé, provokující chování k vyučujícím, vytváří špatné vztahy v třídním kolektivu, v hodinách nepracuje, domácí příprava na vyučování je nedostatečná, často zapomíná domácí úkoly i pomůcky. Spolupráce rodiny se školou funguje tehdy, když už je situace vyhrocená.

Martin byl dyslektik a dysgrafik – ve škole byl normálně zkoušen, neměl žádné úlevy, a tudíž nezvládal diktáty. Každý rok navštěvoval pedagogicko-psychologickou poradnu (dále jen PPP). Dle PPP základní škola na doporučení PPP nereagovala a nepřizpůsobovala dětem s poruchami učení učební program. Jediné řešení dle pracovnice PPP by bylo změnit školu, ale nebylo by to vhodné, protože Martin byl už v 8. třídě a hlásil se do učení. Ve 2. třídě propadl, a proto se hlásil na odborné učiliště už v 8. třídě.

V dubnu 2006 navrhl státní zástupce za Martinovo provinění uložení zařazení Martina do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu v SVP. Právě v této době se dle školy změnilo Martinovo chování jak ve vztazích k učitelům, tak v přístupu k práci. Dokázal být soustředěný, což se také odrazilo v celkovém prospěchu. Byl přijat na učiliště – obor autoklempíř.

Koncem května 2006 navštívila matka s Martinem SVP, byl poučen o tom, co by mohlo následovat, kdyby se ještě něčeho dopustil. Věděl o 2 měsíčním možném pobytu v SVP a měl strach. Řekl, že se bude chovat slušně. Uvědomil si, jaké následky by mělo jeho závadové chování vůči společnosti. V červnu 2006 byl vydán rozsudek za Martinovo provinění - hrubě narušil veřejný klid a pořádek tím, že vulgárně slovně a fyzicky napadl Honzu. Byl mu uložen terapeutický výchovný program v SVP Help me.

Etopedka netrvala na nástupu na internátní pobyt do SVP. V SVP byl pouze jednou, etopedka nepovažovala další návštěvu za nutnou. Ve zprávě SVP bylo uvedeno: při pohovoru je velmi spolupracující, je si vědom sociálních norem i vhodných vzorů chování, zvládá řešení běžných situací. Vzhledem k jeho lehké mozkové dysfunkci činí Martinovi potíže větší odolnost vůči zátěžovým či stresovým situacím. V dané chvíli nezvolí vhodný způsob dalšího jednání.

Kurátorka v listopadu 2006 napsala soudu, že má Martin v nové škole dobré hodnocení; nebylo jí známo, že by měl Martin problémy s chováním na veřejnosti. Proto nevyžadovala, aby Martin dál docházel do SVP. Průběžně i nadále sledovala

výsledky Martina ve škole. Na učilišti bylo jeho chování bez závad, studijní a pracovní morálka byla dobrá. Výsledky v teoretické výuce odpovídaly klasifikaci ze základní školy. Snažil se, ale schopnosti a předpoklady byly lepší v praktické činnosti v dílnách. V březnu 2007 si soud ověřoval uložené opatření. Zpráva ze školy z dubna 2007 uváděla, že *výsledky v teoretické výuce byly slabě podprůměrné, v odborném výcviku byl hodnocen stupněm 2, měl menší poruchy ve čtení i psaní. Chování a docházka byla bez problémů, matka se vždy zúčastnila rodičovských schůzek, zajímala se o synův prospěch i jeho chování.*

V březnu a prosinci 2008 si soud opět ověřoval výkon uloženého opatření. V lednu 2009 se matka dostavila ke kurátorce a do protokolu sdělila, že se domnívala, že opatření už bylo zrušeno. Kurátorka podala návrh na zrušení uloženého opatření, toto soud zrušil v dubnu 2009.

Závěr:

Spolupráce s rodinou byla dobrá, matka s kurátorkou byla v kontaktu. Martin si díky projednávání svého chování před soudem uvědomil, jak se má chovat. Návštěva SVP mu pomohla v tom, že má domýšlet důsledky svých rozhodnutí a jednání. V jeho případě se jednalo o jediný exces, který musel být řešen kurátorkou pro mládež.

Hana

Matka Hany měla dvě dcery (nar. 1975, 1977). K těmto dcerám byla v roce 1986 zbavena rodičovských práv, děti byly umístěny v dětském domově v Budkově, mladší dcera byla v roce 1993 předběžným opatřením svěřena DVÚ, pak jí byla nařízena ústavní výchova. O starší dceři ve spisu není zmínka. Spisový materiál týkající se těchto dvou dětí byl veden v jiném regionu, protože matka dříve bydlela jinde a do současného bydliště se přestěhovala v roce 2005.

Hana se narodila v červenci 1990; její rodiče se rozvedli v roce 1985, a poté nakrátko obnovili soužití. Hana od 6 měsíců do 1 roku žila v kojeneckém ústavu. V roce 1991 byla svěřena do výchovy matky. V péči o dceru však matka byla nespolehlivá, její zájem byl nárazový. Hana nepravdělně navštěvovala MŠ, pro celkovou nezralost byl odložen vstup na základní školu.

Pro poruchy pozornosti a hyperaktivitu byl vyšetřením z pedagogicko-psychologické poradny doporučen pro základní školu menší kolektiv dětí a individuální přístup.

Její chování se neměnilo se změnou prostředí. Oba rodiče požívali alkohol, o otci bylo známo, že často navštěvuje místní restaurační zařízení. Po rozvodu s Hančiným otcem se matka znovu provdala, s novým manželem taktéž požívali alkohol. Oba byli poživatelé invalidního důchodu, matka měla vleklé zdravotní problémy s páteří. Manžel matky neměl s nevlastní dcerou Hanou dobrý vztah, Hana ho neměla ráda.

V červenci 1994 byla policie v Miroslavi upozorněna učitelkou z mateřské školy, že se ujala dítěte, které pobíhalo po ulici, plakalo, mělo hlad a bylo špinavé. Hančina matka byla opilá, nebyla schopná se o ni postarat. Odjela z města a dceru nechala u učitelky. Byl podán návrh k soudu na umístění Hany do náhradní výchovy – do Dětského centra ve Znojmě. Matka proti návrhu podala odvolání, bylo jí vyhověno a Hana byla svěřena do náhradní výchovy nevlastního otce, který žil i nadále ve společně domácnosti s matkou Hany.

Od poloviny roku 1995 bydlela Hana u vlastního otce. Podle něj matka výchovu zanedbávala, u něj došlo k maximálnímu zklidnění Hany. Matka mohla dceru navštěvovat 1x za 14 dní, částečně ve svátky a prázdniny. Zájem o dceru ale neprojevovala. Od října 1999 začala být Hana dle otce agresivní, málo ovladatelná. 2 roky docházela na psychiatrii, situace se ale nelepšila. Proto byla v roce 2000 přijata na pozorování do psychiatrické léčebny ve Velké Bíteši. Matka v tomto období opětovně žádala o změnu výchovného prostředí, návrh na předání dcery do její výchovy byl zamítnut a nad výchovou otce byl stanoven soudní dohled.

Od druhé třídy navštěvovala Hana speciální školu pro zrakově postižené (měla astigmatismus).

Z psychologického vyšetření ze speciální školy (r. 2001) vyplývá, že měla slabší práce schopnost, u lehčích úkolů vydržela déle, reagovala dobře na kladnou motivaci. Pokud se nároky zvyšovaly, pak byla negativistická a nastupovaly neadekvátní reakce – smích, pobíhání i utíkání z místnosti. Také v nových, nebo pro ni náročných situacích, reagovala impulzivně, byla afektivně dráždivá a emočně labilní. Aktuální intelektový výkon spadal do pásma nízkého podprůměru, logické myšlení bylo ukvapené, povrchní. Ve verbálním projevu měla chudší slovní zásobu, neobratnou artikulaci. Vyšetření ukázalo disharmonický vývoj osobnosti, emoční deprivaci, poruchy učení, infantilní osobnost, impulzivní reakce (napadání nevidomých dětí).

Jednou se situace ve škole vyhrotila natolik, že školní psycholožka akutně navštívila v Brně s Hanou dětského psychiatra. Učitelka uváděla, že dívka ohrožovala nejen sebe, ale i ostatní (ve škole byla zcela nepodřídivá, nereagovala na jakýkoliv výchovný

podnět – běhala po třídě, vysvlékala se, napadala děti, byla agresivní – pokousala učitelku i děti ve škole.) Vyhrožovala tím, že skočí z terasy. Psychiatr doporučil zajistit dlouhodobější výchovné a léčebné opatření, příp. uvažovat o výchovných zařízeních, jelikož situace ve škole byla již neudržitelná.

Z důvodu opakovaného školního neúspěchu a velkým problémům s chováním byla přemístěna do speciální základní školy v Ořechově. Škola uváděla, že občas s ní byly výchovné problémy, které však byly odvislé od medikace, kterou střídavě užívala. Pokud se stala součástí kolektivu, začala se chovat jinak. Otcí se zdálo, jako by jí něco ponoukalo vyvolávat problémy. Čas trávila s otcem i matkou, otec pro ni vždy měl nějaký program.

V červnu 2005 matka žádala dceru zpět. Situace se natolik vyhrotila dle slov matky, že ji otec chtěl umístit do domova. Svou žádost o svěření dcery do své péče zdůvodňovala vytvořením dobrých bytových podmínek. S manželem koupili dům, kde vytvořili pro Hanu dětský pokoj. Ve výpovědích rodičů na oddělení OSPODu však byly rozpory – otec tvrdil, že matce ve styku s dcerou nebránil. Měl pouze obavy o to, že matka nebude dodržovat návštěvy Hany u psychiatra, protože znal její laxní přístup k čemukoliv. Otec pro ni vždy měl o prázdninách program – dovolená, koně, návštěva prarodičů. Akceptoval však přání dcery jít k matce. Byl dle svých slov (při selhání matčiny péče) připraven převzít opět dceru do své výchovy. Matka ve své výpovědi uvedla, že z doslechu slyšela, že když otec býval pod vlivem alkoholu, kradla mu Hana peníze a žebřala. Proto po neshodě s otcem utekla Hana k matce a žádala po ní, aby mohla zůstat v její péči. Psychiatricka, která ji měla na starosti, však usoudila, že útěk se odehrál z vlastního Hanina rozhodnutí na základě manipulace ze strany matky. Prospěch v té době měla dobrý, ale z chování dostala trojku za kouření cigaret a marihuany. Lékařka postrádala v době matčiny výchovy otcovu péči o dceru, neboť on ji pravidelně s Hanou na rozdíl od matky navštěvoval. Ředitel základní školy měl obavy, zda matka Hanu výchovně zvládne. V kontaktu se školou byl vždy jen otec, komunikace s matkou do té doby nebyla žádná. V listopadu 2005 na vyžádání OSPODu vypracovala škola na Hanu sdělení, ze kterého vyplynulo následující:

Hana u žádné práce dlouho nevydržela, byla nepořádná, neustále něco hledala a zapomínala. Po psychické stránce byla nevyspělá a nezralá. Stále nemohla najít sama sebe a nevěděla, co chce a co hledá. V průběhu vyučovacího procesu se v rychlém sledu střídaly nálady. Někdy byla snaživá, pracovala s chutí, ale při drobném neúspěchu

reagovala neadekvátně. Utíkala ze třídy, běhala po budově školy, chovala se hystericky. Byla hrubá a svoji zlost si vybíjela na slabších spolužácích. V těchto situacích používala hrubých a vulgárních slov jak vůči spolužákům, tak pedagogickým pracovníkům. Během školní docházky se v chování zařadila k problémovým dětem. Prakticky v každém pololetí byla z chování ohodnocena v rozpětí důtka třídního učitele až 3. stupeň z chování. Ve všech případech se jednalo o hrubé chování vůči spolužákům a dospělým s prvky agresivity. Po celou dobu docházky ve škole byla umístěna na týdenním internátě školy a pravidelně na volné dny odjížděla k otci, který ji měl v té době ve své péči. Ze začátku těžce nesla rozchod rodičů a nezáměrně matky o její osobu. Podle informací školy matku v té době navštěvovala sporadicky a matka se o chování a prospěch své dcery vůbec nezajímala. Otec se školou pravidelně spolupracoval, řádně platil poplatek za pobyt dítěte na internátě. Hana chodila dostatečně vybavena a čistě upravena. O matce prakticky nehovořila. Zhruba před dvěma roky se situace začala pozvolna měnit. Matka dceru několikrát navštívila ve škole a informovala se o prospěchu a chování své dcery. Hana matku začala pravidelně navštěvovat, matka se školou spolupracovala a platila poplatek za pobyt dcery na internátě. V chování Hany však nedošlo k výraznému zlepšení. Opakovaně vyvolávala konflikty mezi spolužáky, neustále někoho provokovala a osočovala, ráda si vymýšlela a sváděla vinu na druhé. V 1. čtvrtletí školního roku 2005/6 byla z chování hodnocena 2. stupněm pro nevhodné chování ke spolužákům a pedagogickým pracovníkům.

OSPOD navrhl ponechat dceru v péči otce, soud však svěřil dceru matce a otci stanovil výživné ve výši 2.000,- Kč.

V prosinci 2005 se Hanino chování zhoršilo, opustila školu se 4 spolužáky a byla ve 23 hodin zajištěna PČR v Olympii. Hrozilo jí vyloučení ze školy, ředitel navrhl ústavní výchovu. Zejména z finančních důvodů začala Hana chodit místo k psychiatrice v Brně k místní psycholožce. O prázdninách (r. 2006) byla matka upoutána na lůžko v nemocnici v Brně. Nevlastní otec sdělil OSPODu, že mu Hana vyhrožovala, že ho zabije. Do nemocnice k matce (dle slov nevlastního otce) přišla s cigány, sdělila, že je těhotná a že s matkou nehodlá žít. Z nemocnice je museli vykázat. Toto si prý nevlastní otec vymyslel. K nevlastnímu otci neměla Hana žádný vztah, neustále mezi sebou bojovali. Ten chtěl manželku jen pro sebe (nechtěl za její dceru vynakládat velký obnos peněz), Hana se taktéž o svoji matku nechtěla dělit. Nevlastní otec její matku týral, ona na něm byla závislá, a to nejen finančně, ale i bytově, proto od něj nemohla odejít. Hana si myslela, že je opravdu těhotná, chtěla,

aby se její matka o její dítě postarala, matka to odmítla. Nechtěla, aby u ní Hana nadále bydlela, pokud by byla těhotná. Chtěla se tedy přestěhovat k otci, ten však neměl v té době zájem. Nakonec se ukázalo, že těhotenství byl pouhý planý poplach.

V červenci 2006 sepsala matka návrh na ústavní výchovu, ale k soudu jej nakonec nepodala, chtěla dát dceři ještě šanci. Hana však utekla, policie ji našla a dala ji do krizového centra. Rodiče už se o ni odmítli starat, pak se však situace změnila. Matka si uvědomila, že se Haně dost nevěnovala a chtěla se o ni začít znovu starat. Z výživného jí zaplatila pobyt ve středisku sociální pomoci. Koncem srpna 2006 Hana opět utekla, policie ji hledala a našla ji u otce.

Psycholog ze střediska sociální pomoci doporučoval rodinnou terapii. Úroveň Haniných postojů a systém hodnot odpovídaly dle jeho mínění nevyzrálé osobnosti nezletilé, měla omezenou schopnost předem promýšlet důsledky svého jednání, nedokázala střízlivě vyhodnotit situaci, jednala neuváženě a dostávala se tak do problémů, které pak nebyla schopná řešit. Po druhém útěku se začalo uvažovat o SVP. Po skončení povinné školní docházky nastoupila na odborné učiliště ve Cvrčovicích na obor květinářské práce – prospívala velmi slabě, v praktických činnostech a odborném výcviku dosahovala slabých výsledků, nebyla příliš zručná, při pracovních činnostech vyžadovala častou pomoc, v kolektivu nebyla pro svou povahu příliš oblíbená, ani se nesnažila se spolužáky dobře vycházet, často se chovala jakoby „v jiném světě“. V listopadu 2006 měla konflikt s tělocvikářem, prý ho i kousla do ruky. Chovala se výbušně, náladově. Když byla nespokojená, hned prudce reagovala, a když se po ní vyžadovalo něco proti její vůli, byla s ní těžká spolupráce. Dostala důtku třídního učitele. Začínalo se uvažovat o lehčím oboru, např. cukrářka nebo pomocné práce. V lednu 2007 následovala důtku ředitele – za neplnění pokynů vyučujících, kouření v okolí školy, opouštění školy, za neukázněné chování, vulgaritu a tykání vůči vyučujícím v hodinách výuky, 3. stupeň z chování následoval nedlouho poté.

V lednu 2007 v přítomnosti kurátorky napadla otce, poškrábala ho na krku, sama si rozkousla ret, tekla jí krev. Tento stav již byl neudržitelný, proto až do dubna 2007 byla umístěna v PL v Opařanech. Životní situace Hany se střídaly jako na houpačce, chvíli se chovala slušně, neměla závažnější problém, nato se situace radikálně zhoršila. V červnu 2007 opět začaly problémy, našla si ženatého přítele, už dříve začala experimentovat s drogami, kannabinoidy, toluenem, zneužívala i plyn ze zapalovače a kouřila cigarety. Ve škole opět dostala 3. stupeň z chování za neplnění úkolů, agresivní a vulgární chování. Opět se ocitla v krizovém centru, následně utekla

z domova, zřejmě se na útěk připravovala. Matka měla o dceru i nadále zájem, ale byla finančně a bytově závislá na manželovi, ten Hanu pořád jen kritizoval a nadával jí. Matka definitivně podala 19. 7. 2007 návrh na ústavní výchovu. O prázdninách chtěla Hana vykonávat brigádu, kurátorka jí pomáhala s jejím zajištěním. Od srpna 2007 byla u otce, který jí zajistil brigádu v Bauhausu. Vzhledem k tomu, že Hana strávila větší část druhého pololetí v psychiatrické léčebně, musela o prázdninách složit postupové zkoušky, tyto zkoušky vzdala, vůbec se na ně nepřipravovala.

Přestoupila na odborné učiliště Lomená – obor pekař. Byl jí nabídnut pobyt na Oddělení sociální prevence (dříve Cesop) v Brně, nechtěla však jít, částečně z finančních důvodů. Koncem srpna 2007 byl podán návrh na předběžné opatření z důvodu závažných výchovných problémů, nerespektování matky, útěků z domova, nevhodného chování ve škole. Od září byla svěřena do péče diagnostického ústavu v Brně. Na přelomu září a října 2007 utekla se svým přítelem Karlem, prý chtěla miminko.

Koncem září 2007 byla Haně nařízena ústavní výchova. V listopadu 2007 nastoupila do Cesopu, kde mají volnější režim. Hana si vše idealizovala, myslela si, že až jí bude osmnáct, bude mít peníze, práci, bude samostatná. V prosinci z Cesopu utekla, chtěla jít do Olešnice, kde byl také obor pekař, aby mohla být se svým přítelem Karlem, který se zde učil na kuchaře. Byla přemístěna do odloučeného pracoviště výchovného ústavu Velké Meziříčí do Janštejna, kam 3. 1. 2008 nastoupila na praktickou jednoletou školu. Do ukončení ústavní výchovy (25. 7. 2008) se jí podařilo s Karlem třikrát utéct (březen, květen, červenec), přespávali do vagónech. Od léta 2008 žili jako bezdomovci. V průběhu letních prázdnin otěhotněla, začátkem srpna 2008 podstoupila interrupci, kterou jí otec zaplatil. Od 28. 7. 2008 byla vedena jako uchazečka o zaměstnání úřadu práce. Kurátorka jí zařídila pobyt v Domě na půli cesty v Pohořelicích. Spis byl k srpnu 2008 ukončen zletilostí a archivován.

Závěr:

Po dovršení 18 let a ukončení ústavní výchovy pobírala Hana 4 měsíce dávky pomoci v hmotné nouzi, pobyt v Domě na půli cesty jí byl hrazen z doplatku na bydlení. Pobyt 12. 11. 2008 na vlastní žádost ukončila. Spolupráce s ní nebyla snadná, po odchodu z azylového zařízení nám nebylo známo její nové bydliště. V telefonátu se nechala zapírat sestrou, u které v té době zřejmě žila. 18. 11. 2009 byla sankčně vyřazena z evidence uchazečů o zaměstnání úřadu práce

pro nespolupráci. 26. 7. 2009 příteli Karlovi porodila syna. Nějaký čas žila v azylovém domě pro matky s dětmi. Karel ji opustil a odjel do Anglie. V současné době žije Hana s novým přítelem, zdá se být hodný a slušný. Bydlí spolu v panelovém domě, který patří jeho strýci. Péče o dítě je sledována sociální pracovníci OSPODu, dle jejich informací s ní doposud byla dobrá spolupráce, o syna se stará dobře. Pokud někam odjíždí, vždy to sociální pracovníci nahlásí. Sociální pracovnice má však obavy, aby opět neutekla za bývalým přítelem Karlem, který s ní je neustále v telefonickém kontaktu a ke kterému ji to táhne.

Radek

Radek se narodil v roce 1991; měl ještě mladší sestru (nar. 1994). Otec se narodil v roce 1965, matka v roce 1970; rodiče byli manželé až do roku 2003. Rodina dříve bydlela v jiném regionu a byla sledována sociálními pracovníky od r. 1999 pro hlučné chování rodičů, otec často navštěvoval hospody.

V dubnu 2000 byly po upozornění pedagogických pracovníků základní školy po Radkově těle nalezeny rozsáhlé hematomy a byl na základě předběžného opatření umístěn v dětském domově v Plumlově na 2,5 měsíce. Radek se v domově necítil spokojený, odloučení od rodiny těžce nesl. Otec se po návratu syna z dětského domova snažil vyvarovat tělesných trestů. Na nařízení ústavní výchovy u Radka již nedošlo a nad rodinou byl stanoven dohled. Otec byl za týrání svěřené osoby uznán vinným (2001), bylo však upuštěno od potrestání s dohledem. Ze strany sociálních pracovníků byl Radek hodnocen jako přátelský, občas měl prudší reakce na okolí. Zvykal si na skutečnost, že mu nikdo nechce ublížit (nepřátelské rodinné prostředí), měl problémy se zapomínáním a trpěl neurózami.

Rodina se v roce 2001 přestěhovala k matčiny rodičům do regionu, ve kterém dodnes bydlí. V květnu 2002 došlo mezi rodiči k incidentu, po kterém se otec od rodiny odstěhoval a pobýval na ubytovnách. Matka si ihned našla přítele, který byl zrovna propuštěn z vězení a přistěhoval se k ní.

Radek chodil na brigády, pomáhal při obnově pískoviště, bavili ho dobrovolní hasiči, pravidelně se účastnil soutěží. S kamarády hrával fotbal a na počítačích. Byl pracovitý, za peníze z brigády si kupoval autíčka – tahače, občas byl výbušný. Z vyšetření pedagogicko- psychologické poradny bylo zjištěno, že *Radek se choval bez zábran, byl spontánní, uvolněný, praceschopnost slabá, byl zvýšeně unavitelný a roztěkaný.*

V myšlení převládala rigidita a nepružnost, v řeči slovní nadprodukce, chudá slovní zásoba, zastřená artikulace a infantilní přízvuk. Jeho aktuální intelektový výkon i vrozený inteligenční základ se nacházel v horním pásmu lehké mentální retardace. Radek byl nevyzrálý, emočně labilní, nekontroloval své reakce, při útoku na svou osobu (spolužáci mu nadávali do „blbců“) reagoval až nepřiměřenou agresivitou. Potřeboval častější kontrolu a povzbuzení.

Od roku 2005 se u Radka začaly objevovat výchovné problémy, útěky z domova, trestná činnost, záškoláctví, problémy s prospěchem a přestupky. U jeho sestry se objevily poruchy učení. Radek byl v odpoledních a večerních hodinách viděn v nevhodné společnosti – bezdomovci, alkoholici. Když Radek něco provedl, tak dostal domácí vězení, bylo mu zakázáno, na co se těšil.

Dle slov sociálního odboru nebyla přítomnost druhá v domácnosti dobrá, zřejmě všem vyhrožoval. Celá rodina se ho bála, proto ho tak vychvalovala.

V posledních dnech povinné školní docházky na základní škole (rok 2006) Radek hrubě porušil školní řád a byl mu snížen stupeň z chování. Měl neomluvené hodiny a ukradl 100,- Kč ze vstupného z výtvarné výstavy. Sliboval, že peníze vrátí, pak že tak učinil, ale nebyla to pravda. Matka mu neomluvené hodiny omluvila, že byl nemocen, ačkoliv v té době pracoval na brigádě a prodával ovoce a zeleninu v krámku. O prázdninách mu byla nabídnuta možnost tábora s domem dětí a mládeže, ambulantní péče v SVP a pomoc psychologa. Ani jednu možnost ale nevyužil.

V roce 2006 Radek nastoupil na střední odbornou školu a střední odborné učiliště - obor kuchař. V lednu 2007 začal utíkat z domova a ze školy. Většinu času strávil po kamarádech, kteří ho zapírali. 13. 3. 2007 měl nastoupit do SVP v Kelči, bohužel však před nástupem utekl. Setkával se mládeží, která byla závadová, chlapci se dopouštěli přestupků a provinění a měli poruchy chování. Nechal se svést ke krádeži benzínu na benzínové pumpě v hodnotě 438,- Kč. Tento incident byl řešen jako přestupek, bylo však upuštěno od uložení sankce, stačilo samotné projednání přestupku. Na konci prvního ročníku dostal 3. stupeň z chování, ve 2. pololetí měl zameškaných 219 hodin (z toho 78 neomluvených). V květnu roku 2008 se začal kamarádit se starším pánem X, který mu koupil mobilní telefon. Paušál byl na Radka, ale muž nechtěl telefon vrátit.

V srpnu 2008 způsobil Radek dopravní nehodu a narazil do železných vrat, v té době neměl řidičské oprávnění. Matka však trvala na trestním stíhání, protože si vzal její auto, aniž se dovolil. Chtěla mu tak ukázat, že musí nést následky za své jednání.

V říjnu 2008 byla věc podmíněně zastavena a byla mu stanovena zkušební doba 10 měsíců a uloženo výchovné opatření - měl vykonat 25 hodin společensky prospěšné činnosti spočívající v pomocných a úklidových pracích pro sbor dobrovolných hasičů. Dále mu byla uložena výchovná povinnost – vyrovnat se s poškozeným – matkou. Škodu na vratech majiteli uhradil. Dne 16. 11. 2008 byl vyloučen ze školy, měl 201 neomluvených hodin. Ztratil občanský průkaz a nezaevidoval se jako uchazeč o zaměstnání úřadu práce; všechno jako by mu bylo jedno.

Třikrát byl zadržen policií pro jízdu bez řidičského průkazu a dostal se do cely předběžného zadržení. Byl odsouzen k odnětí svobody na 5 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců a bylo mu zakázáno řízení vozidel na dva roky. Hodiny společensky prospěšné činnosti, které mu soud uložil za dopravní nehodu a krádež auta jeho matky, si neodpracoval, ani se nesnažil zkontaktovat s PMS, a proto se v trestním řízení dál pokračovalo. Bohužel ukončení tohoto případu ve spisu není, protože Radek v té době dosáhl zletilosti a spis byl zarchivován.

Závěr:

Od 30. 9. 2009 je Radek veden na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi. Zpočátku byl veden jako osoba bez přístřeší, dle svých slov bydlel v autě, ale dle poznatků sociální odboru pobýval u pana X, který mu dříve koupil telefon. Tento muž je v okolí znám svou kriminální minulostí a poměrně často využívá jiné, zejména k finančním účelům. Toto byl i případ Radka. Až zjistil, že ho ten muž jen využívá, odstěhoval se od něj a od té doby se před ním schovává. Ukázkou toho, že Radek není schopen domýšlet důsledky svého jednání, je nehoda, díky níž si způsobil úraz hlavy. Měl zlomený nos a nechal se ošetřit. O tom, že jej bolí noha, se nezmínil, a do sádry si ji nechal dát až za týden nato. Sádra mu na nouze dlouho nevydržela, po týdnu si ji sám sundal, prý mu překážela. Ztratil občanský průkaz a musel si nechat vystavit nový. Od listopadu 2009 bydlel s otcem a otcovou družkou v penzionu v Brně. Neměl však dost finančních prostředků na jeho úhradu a od ledna 2010 do poloviny února pobýval na noclehárně Armády Spásy.

Do konce března 2010 bydlel v azylovém domě Armády Spásy, pobyt mu byl hrazen ze sociálních dávek. Spolupráce s Radkem byla v rámci jeho možností, měl snahu se domluvit telefonicky na termínu schůzky. Termín několikrát v měsíci

změnil na dřívější datum, protože mu docházely finanční prostředky. V současné době sociální pracovníci není znám jeho pobyt, u Armády Spásy nezaplatil za stravu a odešel. Se sociálním odborem přestal komunikovat.

5.2. Shrnutí a vyhodnocení případů

Ve všech třech případech kurátorka pro mládež s mladistvými intenzivně pracovala, s rodinami byla téměř denně v kontaktu, a to jak formou osobních návštěv, tak i telefonicky a elektronickou poštou. Martin jako jediný měl dobré rodinné zázemí, ve spolupráci s kurátorkou se naučil vyvarovat dalších excesů a poučil se ze své chyby. V obou dalších případech se v rodině objevilo zneužívání alkoholu a fyzické násilí, u Hany bylo velkým problémem psychické onemocnění znesnadňující spolupráci. Rodiny o děti měly zájem, ale Hana i Radek měli na své jednání vlastní názor. Účinek institucí, které se jim snažily pomoci, byl krátkodobý. U Hany se situace změnila až s narozením syna. Domýšlí důsledky svých jednání, snaží se spolupracovat, nechce o syna přijít.

V rámci studia spisového materiálu jsem zjistila, že předání informací o rodinách Hany a Radka z předchozího bydliště nebylo dostatečné. Sociální pracovníci a kurátoři si předali jen základní informace (několik kopií nejdůležitějších dokumentů), ale nebyli obeznámeni s veškerými údaji, neznali tak úplnou osobní, rodinnou a zdravotní anamnézu svých klientů. V dnešní době by si pracovníci měli po přestěhování rodiny postupovat kompletní spis.

Přestože spisový materiál týkající se mladistvých byl kurátorkou veden kvalitně, ani ten nejdokonalejší spis nemůže postihnout vše. Měla jsem možnost osobně hovořit se sociální pracovnící, která bydlela nedaleko Radkovy rodiny. Ve spisovém materiálu není ani zmínka o tom, že druh jeho matky Radka bil. Matka o syna sice měla zájem, ale před vlastním synem upřednostňovala svého přítele. Ten Radka bil a mlátil, podle slov sociální pracovníce měl největší podíl na tom, že Radek od rodiny utekl. Matka je na příteli závislá, a přesto, že se na ní dopouští násilí, s ním i nadále zůstává.

Závěr

Problematikou mladistvých vyžadujících pomoc kurátorů se zabývá mnoho odborníků, což ukazuje na naléhavost tohoto problému. Šikana žáků na školách vůči spolužákům, ale v poslední době zejména vůči pedagogům je sledována širokou veřejností, především ve chvílích, kdy je prezentována v médiích. Kriminalita mládeže klesá, ale agresivita mladých a brutalita, s jakou páchají trestnou činností, roste. Tato brutálnost překvapuje a zaráží i zkušené odborníky. I přes preventivní aktivity různých institucí se nedaří tuto situaci vyřešit. Na výchově dětí by se měli podílet především rodiče, ale pokud rodina neplní některé ze svých funkcí nebo je neplní dostatečně, zanechává to na dětech stopy. Rodina by měla poskytovat dětem lásku, pocit jistoty a bezpečí, měla by je chránit. Základem výchovy je rodina; pokud ta selhává, může to mít vliv na děti a mladistvé. Mohou utíkat z domova a ze školy, opíjet se na diskotékách, brát drogy, chovat se promiskuitně a provozovat rizikový sex, žít se trestnou činností. Ústavní zařízení mohou sice zajistit výchovu mladistvých, kteří se chovají deviantně, ale nikdy nemohou nahradit rodinné prostředí.

Mladiství často nejsou schopni domýšlet důsledky svého jednání. Nemyslí na budoucnost; zajímá je „teď a tady“. Když nechodí do školy a zanedbávají výuku, jsou ze školy vyloučeni. Obtížně pak pouze se základním vzděláním hledají pracovní uplatnění. Se zápisem v trestním rejstříku jsou znevýhodněni na trhu práce. Dalším problémem je těhotenství nezletilých dívek, pro která často odchází ze školy. Bohužel se někdy stává, že nejsou schopny se o své děti bez cizí pomoci samy postarat. Mladiství často nemají představu o své budoucnosti, netuší, že jejich chování a jednání ovlivňuje jejich budoucnost.

Nejen kurátoři se snaží problémovým dětem a mladistvým pomoci, je však na nich, zda nabídnutou šanci využijí.

Problémem se stává bezdomovectví mladých lidí. Rodiče své děti, se kterými mají problémy, vyhazují z domu, nechťejí se o ně dál starat. Od roku 2007 je v účinnosti zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění, který říká, že pokud dítě žije společně se svými rodiči, jedná se o společně posuzované osoby a pro nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi se posuzují společně. Zákon zohledňuje vzájemnou vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi. Pokud jeden nebo oba rodiče pracují, mladým lidem žijícím u rodičů ve velké většině případů nevznikne nárok

na sociální dávky. Jako sociální pracovnice se často setkávám s případy, kdy rodiče problémové děti (např. páchají trestnou činností, drogují, berou si půjčky, které nejsou schopni splácet a rodiče mají strach z exekutorů ...atd.) nechtějí žít, ruší jim trvalý pobyt a mnohdy je po dovršení zletilosti vyhodí z domu.

Odstrašujícím příkladem pro všechny mladistvé by měl být tento příběh:

V roce 2007 jsem se jako referentka sociálního odboru seznámila s 22letým mladíkem, který si žádal o sociální dávky. Od svých 16 let žil na ulici. Rodiče jej vyhodili z domu, protože propadl alkoholu. Nevyučil se, měl jen základní vzdělání. Rodina svým bydlištěm dříve nepadala do regionu, ve kterém pracuji, proto nemohu posoudit, jakým způsobem OSPOD s rodinou a mladíkem spolupracovali. Jsem však přesvědčena, že absence rodinného prostředí, které mu nesmírně chybělo, bylo příčinou jeho smutného konce. V době, kdy jsem ho převzala do své péče, nastoupil na protialkoholní léčbu do psychiatrické léčebny v Jemnici. Po skončení léčby odešel do doléčovacího zařízení - terapeutické komunity v Koněšíně (u Třebíče), kde prošel rekvalifikačním kurzem a dostal výuční list na hrnčíře. Po ukončení kurzu ztratil motivaci v komunitě dál zůstat, nelíbili se mu její obyvatelé (mladí alkoholici a drogově závislí na odvykací kůře), poměrně dost se zde kradlo. V průběhu jeho terapeutického pobytu jsem s ním byla v kontaktu a úzce spolupracovala nejen s ním, ale i se sociálním pracovníkem komunity. Měl dobré předpoklady začít nový život. Bohužel po odchodu z komunity se situace začala zhoršovat. Z komunity odešel do Brna a zařídil si bydlení na ubytovně. Tam však vydržel jen pár týdnů. S někým se porval a musel ubytovnu opustit. Stal se z něj bezdomovec; několikrát ho v noci na ulici zbili. Dvakrát po odchodu z komunity dobrovolně nastoupil na protialkoholní léčbu, léčba však neměla žádný efekt. Po zdravotní stránce na tom byl čím dál hůř, při každé návštěvě sociálního odboru z něj byl cítit alkohol a otékala mu celá hlava.

Jeho jedinou rodinou byli kamarádi bezdomovci u Tesca. Ačkoliv se mu snažila spousta pracovníků pomoci (lékaři, sociální sestry, kurátoři, sociální pracovníci, pracovnice úřadu práce), veškerá snaha byla marná. V říjnu 2009 se nedostavil na jednání, dva měsíce jsem po něm pátrala a začátkem prosince 2009 jsem se dozvěděla, že umřel. Je smutné, když vyhasne zbytečně takto mladý život (kde hledat viníka?). Jeho rodiče cítili vinu za to, že se k němu v nejtěžších chvílích obrátili zády, a tak mu alespoň vypravili pohřeb.

Resumé

Bakalářská práce pojednává o mladistvých, u kterých se objevily poruchy chování, patologické jednání nebo páchají trestnou činností a v rámci systému sociálně-právní ochrany dětí jim je poskytována odborná pomoc kurátorů pro mládež.

Na začátku své práce objasňuji základní pojmy. První kapitola se zabývá mladistvými a jejich specifiky. Popisuji zde, v jakých rodinách děti a mladiství vyrůstají, jaký vliv má na formování jedince rodina a její výchova. Součástí této kapitoly je zamyšlení nad trávením a využíváním volného času současnou mládeží, popis a specifika trestné činnosti nezletilých a jejich vztah ke vzdělání a ke škole.

Druhá kapitola pojednává o činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, co je jejich pracovní náplní. Zabývám se v ní prací kurátorů, náročností jejich profese, náplní práce a vzděláním nezbytným pro výkon jejich povolání.

O systému práce s mládeží, systému včasné intervence, o opatřeních ukládaných mladistvým hovoří následující kapitola. Popisuji zde i institucionální péči zajišťovanou státem.

Předposlední kapitola se zaměřuje na prevenci a preventivní aktivity, které zajišťují nejen kurátoři pro mládež ve formě přednášek, ale prevenci poskytují i sociální služby a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, školy, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, střediska výchovné péče, neziskové organizace, probační a mediační služba a policie ČR.

Bakalářská práce je doplněna v závěrečné kapitole o kazuistiku tří případů. Jedná se o životní příběhy 2 chlapců a jedné dívky z ivančického regionu.

Anotace

Bakalářská práce „Mladiství jako speciální skupina v trestním právu z pohledu kurátora pro mládež“ se zabývá mladistvými, kteří se ocitnou v péči kurátorů a potřebují jejich odbornou pomoc. Popisuje mladistvé a jejich specifika; rodiny, v jakých vyrůstají; vztah k vrstevníkům a ke škole; trestnou činnost mladistvých a sociálně patologické jevy. V bakalářské práci představuji činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí a kurátorů pro mládež, jaká je jejich pracovní náplň, jaké jsou požadavky na jejich vzdělání a jaký je u nás systém práce s mládeží. Součástí jsou i možnosti prevence poskytované mladistvým. Práce je doplněna kasuistikou – popisem tří případů.

Klíčová slova

kurátor pro mládež, mladiství, prevence, poruchy chování, sanace rodiny, sociálně patologické jevy, sociálně právní ochrana dětí, trestná činnost mladistvých, výchova,

Annotation

The bachelor thesis „Juveniles as special group in criminal law from the view of social worker“ is engaged teenagers, who find themselves in the care of social worker and they need professional help. Describes juveniles and their characteristics, families, in which grown up, relationship to peers and to school, criminality of juveniles and social pathological phenomenons. The bachelor thesis introduces activity the social-legal protection of children and officers in charge of youth in risk, what is description their job, what are the requirements for their education and what is in our place system of youth work. Part of the bachelor thesis are possibilities of prevention provided to teenagers. Work is supplemented by casuistry - a description of three cases.

Key words

officers in charge of youth in risk, juveniles, prevention, disorders of behaviour, family reconstruction, social pathological phenomenons, social-legal protection of children, criminality of juveniles, upbringing

Seznam použité literatury a zdrojů

1. **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších právních předpisů
2. **Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině**, ve znění pozdějších právních předpisů
3. **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů**, ve znění pozdějších právních předpisů
4. **Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních**, ve znění pozdějších právních předpisů
5. **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**, ve znění pozdějších právních předpisů
6. **Zákon č. 312/2002Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů**, ve znění pozdějších právních předpisů
7. **Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**, ve znění pozdějších právních předpisů
8. **Úmluva o právech dítěte – č. 104/1991 Sb.**, Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí
9. **Etický kodex sociálních pracovníků**
10. **Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou**
11. **Dunovský, J.:** *Sociální pediatrie Vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing, 1999, 284 s. ISBN 80-7169-254-9
12. **Matoušek, O.:** *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-7178-549-0
13. **Matoušek, O., Kodymová, P., Koláčková, J.:** *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X

14. **Matoušek, O., Kroftová, A.:** *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, 344 s. ISBN 80-7178-771-X

15. **Pokorný, V., Telcová, J., Tomko, A.:** *Prevence sociálně patologických jevů* Manuál praxe. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 186 s.

16. **Večerka, K., Holas, J. a kol.:** *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 129 s. ISBN 978-80-7338-079-3

17. Registr poskytovatelů sociálních služeb

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1265830586198_3

18. **Polášková, R.:** *Projekt „Znám svá povinnosti i práva* - <http://www.policie.cz/clanek/projekt-znam-sve-povinnosti-i-prava.aspx>, staženo 8.2.2010

19. Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Rozbor situace v oblasti péče o delikventní mládež

<http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-rozbor-situace-v-oblasti-peci-o-delikventi-mladez.aspx>
staženo 8. 12. 2009

20. Hodnocení systému péče o ohrožené děti –

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_sytemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010

21. Přehled pověřených osob k výkonu sociálně právní ochrany dětí podle sídla pověřených osob - <http://www.mpsv.cz/cs/7257> - staženo dne 10. 2. 2010

22. Analýza a vyhodnocení činnosti sociálních pracovníků z hlediska kvantity jejich potřeby a z hlediska jejich pracovní náplně - <http://www.mpsv.cz/cs/862> - staženo dne 10. 4. 2009

23. <http://www.mpsv.cz/cs/7243> - staženo dne 10. 2. 2010

24. http://www.mpsv.cz/files/clanky/7290/Funkce_kuratora.pdf - staženo dne 10. 2. 2010

25. <http://www.mvcr.cz/clanek/seznamte-se-odbor-prevence-kriminality.aspx> - staženo dne 14. 2. 2010
26. http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/Odbor_61/Institucionalni_vychova/Adresa_r_2009.doc - staženo dne 8. 2. 2010
27. http://www.msmt.cz/uploads/Skupina_6/Odbor_61/Institucionalni_vychova/Seznam_zarizeni_SVP_12_1_2010_1.xls - staženo 10. 2. 2010
28. <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=1> – staženo dne 10. 2. 2010
29. <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=3> – staženo dne 10. 2. 2010
30. <http://www.svp.dum-brno.cz/index.php?page=6> – staženo dne 10. 2. 2010
31. www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-socialni-pece-osp/organizacni-struktura/oddeleni-socialni-rehabilitace/ - staženo 10. 2. 2010
32. www.spj.cz - staženo 28. 1. 2010
33. <http://www.partnersczech.cz/pravo.htm> - staženo 1. 2. 2010
34. <http://the.cz/citaty/index.php?page=citaty&kategorie=40&PHPSESSID=e000a37fbd169f24af44528b9e2535ce> - staženo dne 14. 3. 2010

Seznam příloh

1. Trestná činnost dětí v institucionální péči
2. Kam odešly děti po skončení institucionální péče
3. Důvod skončení institucionální péče
4. Útěky z institucionální péče

Přílohy

1. Trestná činnost dětí v institucionální péči

Během let 1995 - 2004 opustilo institucionální péči celkem 17 454 dětí. Celkově se trestné činnosti dopustilo 9751 dětí (tj. 56 %). Z celkového počtu dětí se před a během pobytu v institucionální péči dopustilo trestné činnosti pouze 3209 dětí, tj. 18 %, tzn., že (žádné) trestné činnosti se před a během pobytu nedopustilo 14 245 dětí, tj. 82 %.

Trestné činnosti až po odchodu z institucionální péče se dopustilo 8866 dětí, tj. 51 % z celkového počtu, z nich do roka po odchodu spáchalo trestný čin 1681 dětí, tj. asi 10 % z celkového počtu.

- Nejčastěji páchanou trestnou činností jsou trestné činy majetkové povahy - 85 %.
- Násilné trestné činnosti se dopustilo 15 % dětí, nejvíce jeden pachatel, který spáchal 139 násilných trestných činů.
- 21 dětí spáchalo trestný čin vraždy. Nejmladší pachatelé byli ve věku 13 a 16 let.
- Nejvyššího počtu trestných činů se dopustili pachatelé, kteří spáchali 479, 379, 375... trestných činů.

- Více než 50 trestných činů spáchalo 360 dětí, z nichž 44 před a během institucionální péče.
- 81 dětí se dopustilo více než 100 trestných činů, z nich byla uložena ochranná výchova

14 chovancům (1 dívce), 4 chovancům byla přeměněna ústavní výchova ve výchovu ochrannou. Před odchodem z institucionální péče nebyla nikomu z nich uložena ochranná výchova!

- 2 svěřenci přišli z vazby a 18 odešlo v 18 letech z institucionální péče do vazby.
- 1 chlapec, který spáchal 29 trestných činů, byl z institucionální péče předán do pěstounské péče. Poté spáchal dalších 33 trestných činů. Během institucionální péče byl 4x na útěku v pátrání. Ochranná výchova mu nebyla nařízena.

Ochranná výchova byla uložena 342 dětem, které se dopustily trestné činnosti, a 80 dětem, které v anamnéze trestnou činnost neměly.

- Celkový počet dívek, které opustily během deseti let institucionální péči, je 6800.
- Počet dívek mezi dětmi, které se dopustily trestné činnosti, je 2153.
- Procentní podíl dívek na pachatelích 21 % - což je dvojnásobek podílu žen na trestné činnosti v běžné populaci.
- Dívky se dopustily průměrně 3 trestných činů (extrém 131 tr.č.).
- Před umístěním a během pobytu v institucionální péči se dopustilo trestné činnosti 214 dívek (10 %).
- Trestné činnosti až po skončení institucionální péče se dopustilo 1924 (90 %) dívek! Ochranná výchova byla uložena 23 dívkám (s maximálním počtem trestných činů 11) a jedné dívce bylo přeměněno předběžné opatření v ochrannou výchovu.

Zdroj: Hodnocení systému péče o ohrožené děti -

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010

2. Kam odešly děti po skončení institucionální péče

Z celkového počtu 17 454 dětí po skončení institucionální péče:

- 202 dětí odešlo do azylových zařízení a z nich se trestné činnosti dopustilo 24 dětí,
- 352 dětí bylo vzato do vazby nebo nastoupilo výkon trestu odnětí svobody,
- 28 dětí odešlo do psychiatrické léčebny,
- 12 308 dětí odešlo do původní rodiny,
 - z těchto dětí spáchalo trestný čin 7574,
 - 5036 dětí se dopustilo trestné činnosti až po opuštění institucionální péče,
 - a z nich 4755 až po roce a později.

- 1268 dětí odešlo do Domu na půl cesty,
 - z těchto dětí se 492 dopustilo trestné činnosti,
 - z toho 373 dětí začalo páchat trestnou činnost až po skončení ústavní péče,
 - z toho počtu 18 dětí spáchalo trestný čin do roka po skončení ústavní péče
 - a 474 až po roce.

Z dětí, které odešly do Domů na půl cesty nebo do zařízení služeb sociálních prevence (1268 + 202= 1470) se dopustilo trestné činnosti do jednoho roku 32 dětí, tj. 4 %.
Po jednom roce po opuštění institucionální péče 322 dětí, tj. 40 %.
Z dětí odešlých do původní rodiny (12 308) se dopustilo trestné činnosti do jednoho roku 1328 dětí, tj. 11 % a po roce 6900, tj. 56 %.

Zdroj: Hodnocení systému péče o ohrožené děti -

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010

3. Důvod skončení institucionální péče (údaje se mohou překrývat)

- 10 706 dětí po dosažení zletilosti,
- 7626 skončení opatření, z toho 4559 skončení opatření jako nezletilý,
- 1085 odešlo do náhradní péče mimo ústav (adopce, pěstounská péče, dětské vesničky, opatrovníci...), z těchto dětí se trestné činnosti dopustilo 184,
- 225 odešlo do jiného zařízení (ústavy sociální péče, psychiatrické léčebny),
- 485 útěk ze zařízení bez návratu,
- zbytek další důvody.

Průměrná délka pobytu dětí:

- v dětských domovech je 14, 5 roku,
- v dětských domovech se školou (bývalé výchovné ústavy pro děti) je 2,4 roku (některé děti jsou v zařízení až 17,4 let),
- ve výchovných ústavech (pro mládež ve věku 15 - 18 let) je 1,3 roku, rozpětí od 1 měsíce až po 13 let.

Zdroj: Hodnocení systému péče o ohrožené děti -

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010

4. Útěky z institucionální péče:

- během let 1995 - 2004 bylo vyhlášeno 28 051 pátrání po svěřencích školských zařízení MŠMT,
 - 8086 dětí se dopustilo jednoho a více útěků, 4 986 dětí se dopustilo jednoho útěku, 2145 dětí se dopustilo dvou až pěti útěků, 538 šesti až deseti útěků a 417 dětí jedenácti a více útěků.
- Počet vyhlášených pátrání po svěřencích institucionální péče trvale narůstá.

Zdroj: Hodnocení systému péče o ohrožené děti -

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf – staženo 1. 2. 2010